

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU
UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1954. G.

14. FEBRUARĪ

Nr. 7 (474)

PADOMJU SAVIENĪBAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS CENTRALĀS KOMITEJAS AICINĀJUMS

visiem vēlētājiem, strādniekiem un strādniecēm, zemniekiem un zemniecēm,
padomju intelligences, Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes karavīriem

Biedrī!

1954. gada 14. martā padomju tauta vēlē Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Augstākās Padomes deputātus. So ievērojamo nolikumu mūsu zeme sagaida savu spēku uzplaukumā, ekonomikas un kultūras varenas augšupejas apstākļos.

Dzīvens padomju tautas sasniegums ir rūpniecības uzņēmumu, pilsētu un ciemu atjaunošana, kurus vācu fašistiskie iebrucēji kara laikā bija izpostījuši. Simtiem rūpniecību un fabriku, desmitiem pilsētu, tūkstošiem ciemu ienaidnieks bija pārvērtis drupās, miljoniem cilvēku bija zaudējuši pajumti. Alzrītējuši tikai nedaudz gadu, un, lūk, socialistiskās industrijas ierindā atkal ir atjaunoti un ar jaunāko tehniku apgādāti rūpniecības uzņēmumi; atjaunotas ienaidnieka nodedzinātās un izpostītās pilsētas un ciemi, nolidzinātās zemnieciskās, kurās mītnājas daudzu rajonu iedzīvotāji — viņiem uzcelti jauni, labi iekārtoti dzīvojamie nami. Tas viss prasīja kolosālas pūles, milzīgu spēku un līdzekļu sasprindzinājumu, bet tas ir veikts! Komunistiskās partijas un Padomju valdības dzelzs griba, mūsu tautas pašizcilīgais, varonīgais darbs uzvarēja visas grūtības, atkal un atkal pierādīja padomju iekārtas lielo dzīvotspēju.

Savā trauksmainajā un neapturamajā gaitā uz priekšu padomju tauta atstājusi tālu aizmugurē tās ekonomiskās robežas, uz kurām karš partrauca viņas mierīgo darbu. Iepriekšējās PSRS Augstākās Padomes vēlēšanas notika 1950. gadā — ceturtais (pirmais pēc kara) piecgades pēdējais gadā. Sekmīgi pabeigusi šo piecgadi, padomju cilvēki ar Komunistisko partiju priekšgalā nežēlo spēkus un darbu, lai realizētu jaunās — piektās piecgades uzdevumus. Jau 1953. gadā rūpnieciskās ražošanas apjoms PSR Savienībā divarpus reizes pārsniedza pirmkārt, 1940. gada līmeni.

Mūsu mīlamo ekonomikas uzplaukuma pamats, valsts aizsardzības spēju pamats bija un paliek smagā rūpniecība. Jau pirms kara, realizējot visas tautas saimniecības socialistisko rekonstrukciju un sagatavojot valsti aktīvai aizsardzībai, partija radija varenu pirmšķirīgu smago industriju. Pēc kara laikā sasniegti jauni, lieli panākumi smagās rūpniecības attīstībā. 1953. gadā PSR Savienībā saražoti 38 miljoni tonnu tērauda — divas reizes vairāk nekā 1940. gadā; iegūti 320 miljoni tonnu ogļu — divas reizes vairāk nekā 1940. gadā un 52 miljoni tonnu naftas — par 70 procentiem vairāk nekā 1940. gadā; izstrādāti 138 miljardi kilovattstundu elektroenerģijas — 2,8 reizes vairāk nekā 1940. gadā. Visstraujāk aug un attīstās padomju mašīnbūvniecība — mūsu industrijas pamats: 1953. gadā saražots 3,8 reizes vairāk mašīnu un ierīču nekā pirmkārt, 1940. gadā.

Ievērojami panākumi sasniegti transporta attīstībā un celtniecībā. Ar katru gadu palielinās rūpniecības un lauksaimniecības produkcijas kravu apgrozība pa mūsu plašās zemes artērijām — dzelzceļiem, jūrām, upēm un kanāliem, šosejām. Vislielāko transporta veidmē tagad ir varena tehniskā bāze. Gadu no gada pieaug darbu apjoms rūpniecības, lauksaimniecības, kultūras un sadzīves uzņēmumu un iestāžu, kā arī dzīvokļu celtniecībā. Celtniecības organizācijas apgādātas ar augstākajām mašīnām un mehānismiem.

Smagās rūpniecības attīstībā būtli panākumi sagatavojusi priekšnosacījumus tautas patēriņa priekšmetu ražošanas straujai augšupejai. Komunistiskā partija un Padomju valdība devušas plašu vīglās un pārtikas rūpniecības paātrinātās attīstības programmu, lai divos trijos gados ievērojami labāk nodrošinātu mūsu zemes iedzīvotājus ar masu patēriņa pārtikas un rūpniecības precēm. Šī programma tiek nelokāmi realizēta, un mūsu zemes darbaļaudis jau pašu acīm redz partijas un valdības veikto pasākumu pirmos rezultātus. 1953. gadā, sevišķi otrajā pusgadā, rūpniecības nozares, kas ražo tautas patēriņa priekšmetus, attīstījās straujāk nekā 1952. gadā. Ja 1952. gadā šo nozaru produkcija pieauga par 10,5 procentiem, tad 1953. gada otrajā pusē tā pieauga jau par 14 procentiem. Paslaik uzsākta daudzu simtu tekstilfabriku un ādas apavu fabriku, kā arī pārtikas rūpniecības uzņēmumu celtniecība. 1953. gadā vien darba ierindā stājusies ap 300 jaunu uzņēmumu tautas patēriņa preču ražošanai. Strādājošos vīglās un pārtikas rūpniecības uzņēmumos paplašina un apgādā ar jaunāko iekārtu.

Izvirzot sev uzdevumu joprojām visiem spēkiem attīstīt socialistisko rūpniecību, partija dara visu, lai atklātu un izmantotu iekšējās rezerves, kas slēpjas mūsu rūpniecībā. Mums ir vēl atpaliekoši uzņēmumi un pat veselas rūpniecības nozares, kas nelīdzpilda plānā paredzētos uzdevumus. Daudzos gadījumos slikti izmanto bagātīgo jauno tehniku, vēl ir liela ierīču dikstāve. Arvien vēl nepievers pietiekamu uzmanību produkcijas kvalitātei. Ir ne mazums uzņēmumu, kas nelīdzpilda darba ražīguma kāpināšanas un produkcijas pašizmaksas pazemināšanas uzdevumus. Daudzos uzņēmumos ražošanas

platības izmanto nesaimnieciski, izšķērdīgi. Mūsu saimniecisko vadītāju vidū ir vēl atpaliekoši, neuzņēmīgi cilvēki, kas sīkstī turas pie vecā, savu laiku nodzīvojušā un neuzskata par savu pienākumu visiem līdzekļiem lieviet jauno, progresīvo, aktīvi atbalstīt ražošanas novatorus. Novērst visus šos trūkumus, pacelt atpaliekošos uzņēmumus līdz pirmrindnieku līmenim — nozīmē likt lietā mūsu rūpniecības ievērojamās iekšējās rezerves un tādējādi nodrošināt visu tās nozaru jaunu, varenu augšupeju.

Komunistiskā partija ir dziļi pārliecināta, ka mūsu slavenā strādnieku šķira un mūsu pieredzes bagātī, izaugušie inženiertehniskie kadri vēl plašāk izvērsīs socialistisko sacensību, lai atrisinātu rūpniecībā, transportam un celtniecībā izvirzītos jaunos milzīgos uzdevumus tālāka darba ražīguma kāpināšanai, produkcijas pašizmaksas pazemināšanai un tās kvalitātes paaugstināšanai, visu mūsu līdzekļu un iespēju taupīgākai un racionālākai izmantošanai.

Nopietnus panākumus mūsu zeme sasniegusi lauksaimniecībā. Kara laikā izpostītā kolehozi, mašīnu un traktoru stacijas un padomju saimniecības pilnīgi atjaunotas. Galveno lauksaimniecības kultūru sējumu platību un ražības pirmkārt apmērs ne vien sasniegts, bet arī pārsniegts. Bet partija balstās nevis uz šiem neapstrīdamajiem līelajiem panākumiem lauksaimniecības attīstībā, bet uz nepārtraukti pieaugošajam darbaļaudžu materiālajam vajadzībam. Nepanākot tālāku spēju lauksaimniecības augšupeju, nevar pilnā mērā nodrošināt pārtikas pārpilnību un apgādāt ar izejvielām mūsu strauji augošo vīglu un pārtikas rūpniecību. PSKP CK septembra Plenuma lēmumā un pēc tam pieņemtajos partijas un valdības lēmumos lauksaimniecības jautājumos izstrādāta kaujinieciska, konkrēta programma visu socialistiskās lauksaimniecības nozaru, vispirms lopkopības, kā arī kartupeļu un dārzeņu ražošanas, paātrinātai attīstībai. Izpildīt šo programmu ir visas partijas, visas padomju tautas neatliekams uzdevums.

Pēc PSKP CK septembra Plenuma pagājis pus gads — neliels laika sprādis. Bet arī šai nelielajā laika sprīdī daudz padarīts. Vēl vairāk izaugusi un nostiprinājusies lauksaimniecības materiālā tehniskā bāze. 1953. gadā lauksaimniecībā saņemta 139 tūkstošus vispārējās lietošanas traktoru (rēķinot 15 zirgu spēku traktoros), 18 tūkstošus traktoru rušīnāmo kultūru apstrādāšanai, 41 tūkstoši labības kombainu, 69 tūkstošus smago automobiļu, vairāk nekā 2 miljonus augšnes apstrādājamu rīku, sējmašīnu, ražas novākšanas un citu lauksaimniecības mašīnu, 6 miljonus tonnu minerālmēslojumu. Tagad galvenais uzdevums ir pareizi, saimnieciski izmantot vareno tehniku. Uzskatot, ka kadriem ir izšķiroša nozīme, partija nosūtījusi uz mašīnu un traktoru stacijām vairāk nekā 100 tūkstošus agronomu un zootehniķu kolchozu apkalpošanai, daudz inženieru un tehniķu, kas spēj organizēt nepārtraukti pieaugošā mašīnu un traktoru parka pareizu izmantošanu.

Taču visu to partija uzskata tikai par pirmajiem soļiem lielajā visas tautas lietā — lauksaimniecības strauji kāpināšanā. Mums vēl ir ļoti daudz trūkumu MTS, kolchozu un padomju saimniecību darbā, daudz nelikumīgu rezervju. Piemēram, pietiek norādīt, ka ar vecāku un atmatu apgūšanu vien mūsu zemes austrumu, dienvidaustrumu un citos rajonos, — šo darbu partija un valdība jau iesākusī, — mēs varam palielināt labības kultūru sējumu platības par vairākiem miljoniem hektaru. Šim darbam ir milzīga nozīme. Graudkopība ir visas lauksaimnieciskās ražošanas pamats: jo vairāk mēs ražosim graudu, jo vairāk būs ne tikai maizes, bet arī gaļas, sviesta un citu lopkopības produktu.

Komunistiskā partija ir dziļi pārliecināta, ka mūsu slavenā kolchozu zemniecība, mašīnu un traktoru staciju un padomju saimniecību darbinieki pieļiks visus spēkus, lai šā laikā liktu lietā visas socialistiskās lauksaimniecības rezerves, paceltu atpaliekošos rajonus un kolchozus līdz pirmrindnieku līmenim, panāktu tādu lauku ražības un lopkopības produktivitātes vispārēju augšupeju, lai plauktu bez izņēmuma visi kolchozi, lai visi kolchoznieki kļūtu nodrošināti, turīgi cilvēki, lai mūsu zemē būtu pārpilnībā visi pārtikas produkti pilsētu iedzīvotājiem, kuru skaits nemīgi aug, un visu veidu izejvielas vīglajai rūpniecībai.

Kādu mērķi spraudusi sev Komunistiskā partija, cenšoties nepārtraukti palielināt visu sabiedrisko ražošanu — gan rūpniecisko, gan lauksaimniecisko? Šis mērķis ir padomju tautas labklājības tālāka nemīlīga kāpināšana, tās pastāvīgi pieaugošo materiālo un kultūras vajadzību pilnīga apmierināšana. Šā mērķa nelokāma realizēšana ir visas partijas un valdības darbības augstākais likums, komunisma celtniecības programmas svarīgākā sastāvdaļa. Mēs ceļam un paplašinām rūpniecības, elektriskās stacijas, izbūvējam jaunas dzelzceļa maģistrales, nostiprinām kolchozus, apgādājam lauksaimniecību ar jaunāko, vismodernāko tehniku, ieguldām visos šajos pasākumos milzīgus līdzekļus, lai gala iznākumā strādnieki, kolchoznieki,

Intelligence — visi padomju cilvēki dzīvotu labāk, lai mūsu tautas materiālā labklājība un kultūras līmenis celtos gadu no gada, dienu no dienas.

Uz mūsu zemes ekonomikas vispārējā pieauguma pamata nepārtraukti ceļas darbaļaudžu ienākumi. Nemīgi pieaug strādnieku un kalpotāju reālā darba alga. Valsts mazumtirdzniecības cenas rūpniecības un pārtikas precēm mūsu zemē tiek pazeminātas sistematiski, gadu no gada. Pieaug atvieglinājumi un izmaksas iedzīvotājiem no valsts budžeta — sociālās apdrošināšanas un sociālās nodrošināšanas pabalsti un pensijas, pabalsti daudz bērnu un vientuļām mātēm, bezmaksas medicīniskā palīdzība, bezmaksas izglītība, kvalifikācijas celšana utt. Reizē ar strādnieku un kalpotāju naudu izmaksājamās un reālās darba algas pieaugumu palielina zemnieku ienākumi. 1953. gadā pazemināts lauksaimniecības nodoklis un obligāto piegāžu normas kolchoznieku personīgajai saimniecībai. Paaugstinātas sagādes un iepirkšanas cenas ievērojamai lauksaimniecības produkcijas daļai. Kolchozniekiem pavisam dzēsti iepriekšējo gadu lauksaimniecības nodokļa parādi, atlaisti iepriekšējo gadu parādi lopkopības produktu un kartupeļu piegādes valstij. Kolchoziem atlaisti iepriekšējo gadu parādi kartupeļu un dārzeņu piegādes. Tas viss sekmējis kolchozu zemniecības materiālās labklājības celšanu. Ar kolchozu un kolchoznieku ekonomiskās stimulēšanas pasākumiem vien, kā arī pasākumiem nodokļu politikā kolchozu un kolchoznieku ienākumi 1953. gadā palielinājušies par vairāk nekā 13 miljardiem rubļu.

Sistematiski paplašinās preču apgrozība. 1953. gadā tirdzniecībā papildus pārdeva preces par 33 miljardiem rubļu virs gada plāna. Valsts un kooperatīvās tirdzniecības sistēmā vien 1953. gadā iedzīvotājiem pārdeva par 21 procentu vairāk preču nekā 1952. gadā. Sevišķi pieaugusi tādu produktu un preču kā gaļas, sviesta, siers, cukura, dārzeņu, zīda audumu, gatavu apģērbu, ādas apavu, mēbeļu, šujmašīnu, pulksteņu, patafonu, radiouzdevēju, televizoru, velosipēdu, motociklu un vīglu automobiļu pārdošana. Nemīgi palielinot masu patēriņa preču ražošanu, partija un valdība gādā, lai pieaugtu un paplašinātos veikalu un citu tirdzniecības uzņēmumu tīkls. Komunistiskā partija uzskata par savu uzdevumu — un šis uzdevums tiks katrā ziņā izpildīts — radikāli uzlabot padomju tirdzniecības organizāciju un patērētāja apkalpošanu, panākt tādu stāvokli, lai pēc diviem trim gadiem katrā pilsētā un katrā lauku rajonā padomju cilvēki varētu pirkt visas viņiem vajadzīgās preces.

Komunistiskā partija pastāvīgi gādā par dzīvokļu celtniecību darbā. Dzīvokļu mums pagaidām nepietiek. Un tas saprotams: pilsētu un rūpniecības centru iedzīvotāju skaits sakarā ar rūpniecības nepārtraukto pieaugumu gadu no gada palielinās. Pirmajos pēc kara gados vispirms bija jāizbūvē ienaidnieka nodedzinātās pilsētas, strādnieku ciematā un ciemi agrāk okupētajos rajonos — miljoniem cilvēku tur bija palikuši bez pajumtes un mītnājas zemniecās. Par to, kas mūsu zemē padarīts un tiek darīts dzīvokļu celtniecībā, liecina skaitļi: pēc kara gados pilsētās un strādnieku ciematos uzcelti vairāk nekā 155 miljoni kvadrātmetru apdzīvojamās platības strādniekiem un kalpotājiem, bet lauku apvidos — ap četriem miljoniem māju kolchozniekiem un lauku intelligenci. Padomju valdība sistematiski palielina asģinējumus dzīvokļu celtniecībai. Pilsētu un strādnieku ciematu iedzīvotāji aizvadītajā gadā saņēmuši vairāk nekā 28 miljonus kvadrātmetru apdzīvojamās platības, bet kolchoznieki un lauku intelligēce — vairāk nekā 400 tūkstošus jaunu dzīvojamu māju. Padarīts daudz. Bet tas nenozīmē, ka var apmierināties ar sasniegtu. Vēl plašāks vērtens dzīvokļu celtniecībā jāsasniedz 1954. gadā un turpmākajos gados. Komunistiskā partija neatlaidīgi un konsekventi gādās par darbaļaudžu dzīvokļu apstākļu tālāku uzlabošanu.

Visur — mūsu zemes pilsētās un ciemos būvē skolas, slimnīcas, bērnu un kultūras iestādes. 1953. gadā kapitālieguldījumu apjoms kultūras un sadzīves celtniecībā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, pieauga par 22 procentiem. Gadu no gada aug un aug arī turpmāk valsts izdevumu veselības aizsardzībai, pilsētu un strādnieku ciematu labiekārtošanai, slimnīcu, dzemdību namu, dispanseru, sanatoriju un atpūtas namu tīkla paplašināšanai darbā. Iedzīvotāju medicīniskās un sadzīves vajadzību apkalpošanas uzlabošanai.

Komunistiskā partija arī turpmāk nenogurstoši cīnīsies par tautas dzīves tālāku uzlabošanu, nelokāmi un konsekventi realizēs pašas izvirzīto programmu darbaļaudžu materiālās labklājības celšanai. To partija uzskata par savu svēto pienākumu.

Partija pastāvīgi rūpējas par socialistiskās kultūras uzplaukumu, par mūsu tautas garīgo bagātību valrošanu, par tautas izglītības, zinātnes, literatūras, mākslas tālāku attīstību. Padarīt visus strādniekus un visus zemniekus par kulturaliem un izglītotiem cilvēkiem — lūk, ko Komunistiskā partija uzskata par savu uzdevumu.

(Turpinājums 2. lappusē)

PADOMJU SAVIENĪBAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS CENTRALĀS KOMITEJAS AICINĀJUMS

visiem vēlētājiem, strādniekiem un strādniecēm, zemniekiem un zemniecēm,
padomju intelligenci, Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes karavīriem

(Turpinājums no 1. lappuses)

Mūsu zemē realizēta vispārējā obligātā septiņgadīgā izglītība. Līdz piektās piecgades beigām būs pabeigta pāreja no septiņgadīgās uz vispārējo vidējo izglītību savienoto republiku galvaspilsētās, apgabalā, novadu un lielākajos rūpniecības centros, lai nākamajā piecgadē vispārējo vidējo izglītību varētu realizēt visā zemē. Gadu no gada pieaug izdevumi tautas izglītībai. Ar visu veidu mācībām mūsu zemē tagad aptverti vairāk nekā 57 miljoni cilvēku. Augstākajās mācību iestādēs un tehniskumos vien mās vairāk nekā trīs miljoni cilvēku.

Par vienu no saviem svarīgākajiem uzdevumiem partija uzskata nodrošināt progresīvās padomju zinātnes uzplaukumu un tālāku nepārtrauktu attīstību. Mūsu zinātnieki, kuriem radīti visi apstākļi ražot jaunrades darbus, padarījuši zinātni bagātāku ar daudziem izciliem atklājumiem visās zinātnes nozarēs. Viņi apguvuši atomenerģijas iegūšanas metodes, tādējādi likvidējot ASV monopolu šajā nozarē. Sekmīgi tiek atrisināti daudzi uzdevumi mūsu Dzimtenes milzīgo dabas resursu izmantošanā tautas interesēs. Tas viss nav apstrīdams. Taču padomju zinātnē vēl ir daudz neatrisinātu uzdevumu, vispirms lauksaimniecības tālāka kāpinājuma paātrināšanā. Aicinot padomju zinātniekus atrisināt šos uzdevumus, partija centīsies visiem līdzekļiem nostiprināt un paplašināt zinātnes un prakses radošo sadarbību un ciešos sakarus, centīsies panākt, lai visi zinātnes jaunākie sasniegumi kalpotu rūpniecībai, lauksaimniecībai, mūsu tautas dzīves tālākai nepārtrauktai uzlabošanai.

Padomju socialistiskajā iekārtā ir milzīgas, patiešām neizmējamās iespējas mūsu zemes ekonomikas un kultūras tālākai, vēl varenākai attīstībai, tautas labklājības nemīdīgai celšanai. Padomju Savienības Komunistiskā partija par savu svarīgāko un galveno uzdevumu uzskata pilnīgi izmantot šīs iespējas, lai nodrošinātu padomju sabiedrības tālāku vispusīgu progresu, mūsu zemes ražošanas spēku nepārtrauktu un strauju attīstību. Jo augstāk padomju tauta pacels mūsu zemes ražošanas spēkus, jo vairāk produkcijas dos mūsu rūpniecība un mūsu lauksaimniecība, jo drīzāk tiks atrisināts produktu pārpilnības radīšanas grandiozs uzdevums un nodrošināta komunisma uzvara mūsu zemē.

Svarīgākais nosacījums komunistiskās sabiedrības sekmīgai uzcelsšanai mūsu zemē ir Padomju Socialistiskās valsts — miera un tautu drošības balsta varenības nenogurstoša stiprināšana. Mūsu valsts spēka un stipruma pamats ir strādnieku skārs un kolchozu zemniecības nesatricināmā savienība, visas padomju sabiedrības morālā politiskā vienība, PSRS tautu nesagraujamā draudzība.

Komunistiskā partija izkaldinājusi strādnieku šķiras un darba zemniecības stipru savienību, pārvērtusi to par izšķirošo spēku, kas nodrošināja Oktobra socialistiskās revolūcijas uzvaru, socialisma uzcelsšanu mūsu zemē. Šis diženais spēks nodrošina mums arvien jaunus panākumus slavas pilnajā komunisma celtniecības ceļā. Strādnieku un zemnieku savienības tālāka nostiprināšana ir nosacījums visu mūsu zemes darbajaužu vēl ciešākai saliedēšanai ap Komunistisko partiju un Padomju valdību, ir pamats mūsu socialistiskās valsts spēka un varenības stiprināšanai.

Komunistiskā partija ar savu nacionālo politiku likvidējusi nesatricību un naidu starp mūsu zemes tautām, sakļāvis tās vienotā, brālīgā saimē, izkaldinājusi līdzīgu tautu nesatricināmu draudzību, kas ir Padomju daudznaciju valsts nepārvaramo spēku avots un visu brālīgo padomju republiku panākumu nosacījums. Šī draudzība dzima un nostiprinājās mūsu Dzimtenes tautu kopīgajā cīņā pret svešzemju iebrucējiem, pret cara patvaldību, pret kapitalistu un muļnieku spaidiem. Šī draudzība nostiprināta PSRS tautu asinīm, kas izlietas pilsoņu kara un Lielā Tēvijas kara gados. Šo draudzību saliedējis kopīgais jauncelmes darbs un savstarpējā palīdzība socialisma celtniecības gados mūsu zemē. Tā ir nesatricināma un nesagraujama — šī lielā, brālīgā draudzība, un nav pasaulē tāda spēka, kas varētu to iedragāt. Viens no spilgtiem šās PSRS tautu nesatricināmās draudzības izpaudumiem ir 300. gadadienā kopā Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, ko šodag atzīmē kā ukraiņu, krievu un visu Padomju Savienības tautu lielus, nacionālus svētkus.

Komunistiskā partija uzskata par savu svēto pienākumu arī turpmāk nenogurstoši stiprināt tautu draudzību — šo mūsu socialistiskās daudznaciju valsts varenības un neuzvaramā spēka pamatu.

Komunistiskajai partijai un Padomju valdībai ir svēta mūsu tautas vēlēšanās nodrošināt darbajaudim mierīgu darbu un viņu materiālā un kultūras dzīves līmeņa nepārtrauktu celšanu. Tāpēc partija un valdība vēltis visas pūles, lai nepieļautu jaunu karu, lai tautas dzīvotu mierā, lai tiktu vajināts starptautiskais saspīlējums un nodibinātas normas attiecības starp valstīm.

Mūsu ārējā politika ir skaidra un noteikta. Tā ir miera un draudzības politika starp visām tautām. To pēsludināja mūsu partijas un Padomju valsts nodibinātājs lielais Ļeņins, kurš norādīja, ka ir iespējama divu dažādu ekonomisko sistēmu — socialistiskās un kapitalistiskās — ilgstoša mierīga līdzās pastāvēšana. Tikai vīstuvredzīgākie kapitalisma nometnes politiķi var vērtēt mūsu pastāvīgo un patieso tieksmi uz mieru kā Padomju valsts vājuma pazīmi. Sagrauvusi hitlerisko Vāciju, kas bija pa verdzinājus daudzās Eiropas valstīs, Padomju Savienība pierādīja, ka tā prot sevi aizstāvēt un dot graujošu pretsparu jebkuram agresoram.

Pēckara laikā mūsu zeme ir kļuvusi vēl spēcīgāka un varenāka. Tai ir viss nepieciešamais, lai nosargātu mūsu tautas mierīgo darbu un vestu pie saprāta ikvienu, kas uzdrošinātos uzbrukt mūsu brīvībai un neatkarībai. Mēs nebalzamies nekādu agresoru draudus, bet mēs stingri un konsekventi aizstāvam mieru mūsu tautas un visas pasaules tautu interesēs. Mēs esam pārliecināti, ka nav tādu stridīgu jautājumu pašreizējā starptautiskajā stāvoklī, kurus nevarētu atrisināt miera ceļā.

Padomju Savienības miermīlīgo ārpolitiku apliecina visi tās darbi. Visa pasaule tagad redz kolosālo starpību starp nedrošības un karā psihozoies atmosfēru, kādu mākslīgi rada kapitalistiskajās zemēs, un mierīga, radoša darba apstākļiem, mierīguma un drošas pajāvības atmosfēru, kas tik raksturīga socialisma zemēm. Visi redz, ka padomju cilvēku galvenās rūpes un visvēlākā vēlēšanās ir dzīvot mierā un draudzībā ar visām tautām. Par to var pārliecināties ikviens objektīvs, no aizspriedumiem brīvs cilvēks, ja viņš polūkojas uz mūsu pilsētām un ciemiem, uz padomju tautas ledvesmas pilno darbu. Miljoni cilvēku visas zemes mūsu Dzimtenē sauc par mierā sludinātāju un karognesēju. Miera un tautu draudzības karogs mums, padomju ļaudīm, ir svēts! Mēs nesam un arī turpmāk nesīsim augstu paceltu šo dižo, cildeno karogu.

Ciešā, brālīgā vienotībā ar mieru mīlošo padomju lielvalsti par mieru cīnās Eiropas un Azijas tautas demokrātijas valstis. Par varenu mieru un demokrātijas nometnes spēku ir kļuvusi Ķīnas Tautas Republika. Kopā ar Padomju Savienību aug un kļūst stiprāka visa demokrātiskā, mieru mīlošā nometne, aug un vērsas plašumā tautu kustība miera aizstāvēšanai. Padomju Savienības Komunistiskā partija arī turpmāk atdos visus savus spēkus cīņai par mieru, par varenās miera, demokrātijas un socialisma nometnes tālāku nostiprināšanu, par padomju tautas draudzības un sadarbības nostiprināšanu ar lielo ķīniešu tautu, ar visu tautas demokrātijas valstu darbajaudim, par to, lai visnācāt attīstītu Padomju Savienības ekonomiskos sakarus un nodibinātu draudzīgas attiecības ar visām pasaules valstīm.

Modri sargājot tautas intereses, tās mierīgo darbu, Komunistiskā partija nevar neievērot to, ka aiz robežām ir reakcionāri imperialistiski spēki, kuri cenšas sasniegt un pastiprināt starptautisko saspīlējumu, izraisīt jaunu karu. Tāpēc, stingri un konsekventi realizējot miera politiku, visiem spēkiem aizstāvēt un sargājot diženo un visām tautām svēto miera lietu, partija uzskata par nepieciešamu nemīdīgi pilnveidot un stiprināt Padomju valsts Bruņoto Spēkus, lai garantētu mūsu Dzimtenes drošību.

Padomju socialistiskajā iekārtā, uz visiem laikiem iznīcinājusi iespēju cilvēkam ekspluatēt cilvēku, devusi varu labākajiem ļaudīm no strādnieku šķiras, kolchozu zemniecības un darba intelligences vidus, radījusi visas padomju sabiedrības nesatricināmu morālā politiskā vienotību. Šī iekārtā ir visdemokrātiskākā sabiedriskā un valsts iekārtā pasaulē. Padomju valsts pārvērtīšanās piedalās visplašākās tautas masas. Labākos no saviem labākajiem dēļiem un mēlām mūsu tauta ievēl valsts varas augstākajā organā — PSRS Augstākajā Padomē.

Komunistiskā partija uzskata par savu uzdevumu nemīdīgi attīstīt mūsu padomju, socialistisko demokrātiju, panākt miljonu darbajaužu vēl plašāku un aktīvāku piedalīšanos valsts pārvaldīšanā. Partija nesamierināmi cīnās un cīnīsies pret visām birokratisma un tūlības izpausmēm atsevišķos padomju aparāta posmos, pret nevērtīgas, augstprātīgas izturēšanās faktiem attiecībā uz darbajaužu vajadzībām un prasībām, nemīdīgi stiprinās socialistisko likumību, kas sarga PSRS Konstitūcijā ierakstītās mūsu Dzimtenes pilsoņu svētās un neaizskaramās tiesības.

Biedri vēlētaj!

Padomju valsts pastāvēšanas trīsdesmit seši gadi ar nenoliedzamu un uzskatāmu spēku parādījuši socialisma neapstrīdamās pasaulvēsturiskās priekšrocības, salīdzinot ar kapitalismu. Socialisms — tas ir ražošanas spēku uzplaukums, tas ir brīvs un mierīgs darbs pašu labā, visas sabiedrības labā, tā ir tautas labklājības nemīdīga celšanās, tā ir tautu līdztiesība un draudzība, tā ir konsekvēnta cīņa par stingru un ilgstošu mieru. Kapitalisms — tas ir ekonomiskās krīzes, nesaudzīga, zveriska darbajaužu ekspluatācija, bezdarba sausmas, nabadzība un bads vienā sabiedrības polā, greznība un pasakaina peļņa — otrā; kapitalisms — tā ir nacionālās apspiešanas, tautu naids un karu kurināšanas politika.

Visi redz, kā mūsu zeme kļūst jaunu, pilnasinīgu, dzīvī apliecināšu spēku pilna, kādas ārkārtīgas, kara radītas grūtības tā pārvarējusi un atstājusi aiz sevis, kā uzlabojas tautas dzīve, cik droši mēs ejam uz priekšu pa uzplaukuma ceļu. Bet ko gan tam var nostādīt pretī kapitalistiskā pasaule? Tā paver tautām drūmas ekonomiskā pagrimuma, trūkuma un nabadzības tālākas paasināšanās perspektīvas. Nekāda kara rūpniecības mākslīga uzpūšana nevar novērst kapitalisma zemēs nepielūdzami tuvojošos ekonomisko krīzi, kuras pazīmes kļūst arvien nepārprotamākas un draudošākas. Pieaug bezdarbs, sašaurinās rūpniecības mērķlaika nozāres. Neatūrumi celjas cenās pirmās nepieciešamības precēm, pieaug nodokļi, arvien vairāk pazeminās darbajaužu dzīves līmenis. Pastiprinās iekšējā reakcija visādā tēk kurinātā kara psihoze, kas kapitalistiskajiem monopoliem dod kolosālu peļņu.

Balstoties uz padomju, socialistiskās iekārtas lielajām priekšrocībām, Padomju Savienības Komunistiskā partija nelokāmi un droši ved mūsu zemi uz pilnīgu komunisma uzvaru.

Visā savā darbībā partija vadās no Marksa-Engēlsa-Ļeņina-Staļina dižās mācības, vadās no nemirstīgā Komunistiskās partijas radītāja un Padomju valsts nodibinātāja Vladimira Iljiča Ļeņina gudrajiem novēlējumiem.

Ejot pa Ļeņina norādīto ceļu, partija Centralās Komitejas vadībā ar J. V. Staļinu priekšgalā noveda mūsu Dzimtenes tautas līdz socialisma uzvarai. Realizējot Ļeņina novēlējumus, partija pastāvīgi nostiprina Padomju valsti, strādnieku un zemnieku nesatricināmo savienību, PSRS tautu lielo draudzību, nenogurstoši gādā par mūsu zemes ekonomikas tālāku uzplaukumu, par padomju cilvēku dzīves materiālā un kultūras līmeņa celšanu.

Mūsu zemē pietiek visa, kas nepieciešams komunistiskās sabiedrības pilnīgai uzcelsšanai. Tomēr mums vēl ir arī neatrisināti saimnieciskie uzdevumi, ir arī zināmas augšanas grūtības. Lai sekmīgi atrisinātu mūsu neaizskamos uzdevumus, pārvarētu trūkumus un grūtības, vēl plašāk jāizvērs paškritika un sevišķi kritika no apakšas.

Komunistiskā partija cīnās par to, lai visi padomju cilvēki droši un bezbailīgi atsegtu trūkumus darbā, vēl aktīvāk palīdzētu partijai ātrāk novērst šos trūkumus.

Partija noveda mūsu zemi pie pasaulvēsturiskajām uzvarām tāpēc, ka tā, būdama darbajaužu priekšpulkis, vienmēr ir balstījusies un balstās uz tautas uzticību, uz miljonu radošo aktivitāti. Partija dziļi tic tautas spēkiem, tās revolucionarajai enerģijai, viņa saistīta ar tautu ciešām un nesaraujamām saitēm. Partijas valdības un tautas lielā vienotība — lūk, visu mūsu uzvaru dzīvinošais avots, pamats mūsu drošajai gaitai uz priekšu ceļā uz komunismu.

Šās vienotības spilgtā izpausme ir komunistu un bezpartejisko vēlēšanu bloks. Mūsu zemes augstākā valsts varas organa — PSRS Augstākās Padomes vēlēšanās Komunistiskā partija iet kopā ar arod biedrībām, komjaunatni un citām darbajaužu organizācijām un biedrībām. Deputātu kandidātus izvirza kopīgi kā komunistiem, tā arī bezpartejiskajiem.

Visās iepriekšējās vēlēšanās komunistu un bezpartejisko bloks vienmēr izcīnīja uzvaru. Vienprātīgi balsojot par šā bloka kandidātiem, mūsu tauta apliecināja savu pilnīgu uzticību Komunistiskajai partijai, piekrišanu un atbalstu tās politikai.

Komunistiskā partija cer, ka arī šajās vēlēšanās visi vēlētāji vienprātīgi balsos par kandidātiem, ko izvirza komunisti kopīgi ar bezpartejiskajiem strādniekiem, zemniekiem un intelliģenci, joprojām dāvas uzticību partijai un atbalstīs tās politiku, kura izteic tautas vitālās intereses.

Pilnīgi pārliecināta, ka komunistu un bezpartejisko bloka kandidāti vienprātīgi tiks ievēlēti PSRS Augstākajā Padomē, ka vēlētāji saprot un atzīst partijas politiku, Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komiteja aicina visus vēlētājus — strādniekus un strādnieces, zemniekus un zemnieces, padomju intelliģenci, Padomju Armijas un Jūras Kara Flotes karavīrus, vēl ciešāk sakļauties ap Komunistisko partiju un Padomju valdību cīņā par grandiozo komunisma celtniecības uzdevumu realizēšanu.

Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralā Komiteja aicina visus komunistus balsot par bezpartejiskajiem PSR Savienības Augstākās Padomes deputātu kandidātiem tikpat vienprātīgi kā par kandidātiem komunistiem. Komunistiskā partija pārlaujas, ka bezpartejiskie vēlētāji balsos par deputātu kandidātiem komunistiem tikpat vienprātīgi kā par bezpartejiskajiem kandidātiem.

Balsojot par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem, vēlētāji balsos par Komunistiskās partijas politiku, par tās noteikto uzdevumu realizēšanu — par mūsu socialistiskās rūpniecības tālāku uzplaukumu un lauksaimniecības strauju kāpinājumu, par tautas materiālās labklājības un kultūras līmeņa nemīdīgu celšanu, par mūsu socialistiskās valsts varenības un spēka maksimālu stiprināšanu un jauniem panākumiem tās cīņā par miera saglabāšanu un nostiprināšanu, par komunistiskās sabiedrības uzcelsšanu mūsu zemē.

Biedri vēlētaj!

Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralā Komiteja aicina Jūs 1954. gada 14. martā vienprātīgi doties pie vēlēšanu urnām. Lai nav neviena vēlētāja, kas neizmanto savu godpilno tiesību vēlē PSRS Augstākās Padomes deputātus. 1954. gada 14. marts lai kļūst Padomju Savienības darbajaudim par visas tautas svētkiem, par partijas, valdības un tautas ciešās vienotības jaunu varenu demonstrāciju.

Visi uz vēlēšanām!

Balsosim par komunistu un bezpartejisko tautas bloka kandidātiem!

Lai dzīvo mūsu lielā Dzimtene — Padomju Socialistisko Republiku Savienība!

Lai dzīvo dižā padomju tauta — komunisma cēlāja!

Lai dzīvo Komunistiskās partijas, Padomju valdības un visas tautas nesatricināmā vienotība!

Zem Ļeņina-Staļina karoga, Komunistiskās partijas vadībā — uz priekšu, uz komunisma pilnīgu uzvaru!

PADOMJU SAVIENĪBAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS CENTRALĀ KOMITEJA

Latvijas Komunistiskās partijas trīspadsmitais kongress

S. g. 9. februārī Rīgā sākās Latvijas Komunistiskās partijas XIII kongress. Kongresa darbs ilga trīs dienas. Latvijas KP CK sekretārs b. J. Kalnberziņš ar īsu ievadrunu atklāja Latvijas Komunistiskās partijas XIII kongresu.

Kongresa dalībnieki ar pieņemto godināja Ļeņina darba diēnā turpinātāja — Josifa Visarionoviča Staļina gaišo piemīni.

Kongress vienbalsīgi ievēlēja prezidiju, sekretariātu, redakcijas un mandātu komisijas.

Apstiprināja šādu kongresa darba kārtību:

1. Latvijas KP Centrālās Komitejas pārskata referāts.
2. Revīzijas komisijas pārskata referāts.
3. Latvijas KP Centrālās Komitejas vēlēšanas.
4. Revīzijas komisijas vēlēšanas.

Pārskata referātu par Latvijas KP Centrālās Komitejas darbu kongress sniedza b. J. Kalnberziņš.

Pēc tam kongress noklausījās revīzijas komisijas pārskatu. Par šo jautājumu referēja b. K. Gailis.

Pēc Latvijas KP CK un revīzijas komisijas pārskata referātiem sākās debātes. Debātes runāja partijas Rīgas pilsētas komitejas sekretārs b. Apinis, partijas Cēsu rajona komitejas sekretārs b. Sēja, partijas Liepājas pilsētas komitejas sekretārs b. Pinksis, partijas Daugavpils pilsētas komitejas sekretārs b. Mūkins, Latvijas KP Rīgas pils. Ļeņina rajona komitejas sekretārs b. Apsitis, partijas Ludzas rajona komitejas sekretārs b. Latiņenko, partijas Dobeles rajona komitejas sekretārs b. Krūmiņš, Baltijas dzelzceļa priekšnieks b. Krasnobajevs, Cēsu rajona kolchoza «Sarkanais Oktobris» priekšsēdētājs b. Deņisovs, Latvijas PSR vietējās un kurināmā rūpniecības ministrs b. Ezeriņš, Latvijas KP CK propagandas un agitācijas nodaļas vadītājs b. Avotiņš, partijas Jelgavas rajona komitejas sekretārs b. Bogdanovs, partijas Neretas rajona komitejas sekretārs b. Geselins, Latvijas KP CK partijas komisijas priekšsēdētājs b. Plēsums, Latvijas PSR lauksaimniecības ministrs b. Nikonovs, partijas Kārsavas rajona komitejas sekretārs b. Suvorovs, padomju saimniecības «Lorupe» direktors b. Krasovskis, Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents b. Pelve, partijas Dundagas rajona komitejas sekretārs b. Muravskis, Latvijas PSR Ministru Padomes Priekšsēdētāja vietnieks b. Plūdonis, Latvijas KP Saulkrastu rajona komitejas sekretārs b. Velmickis, Latvijas KP CK sekretārs b. Peļše, Latvijas LKJS CK sekretārs b. Bēmanis, Latvijas PSR kultūras ministrs b. Ostrovs, partijas Preiļu rajona komitejas sekretārs b. Laudams, Latvijas KP CK partijas, arodbiedrību un komjaunatnes organu nodaļas vadītājs b. Bisenieks, Liepājas eļļas spiestuves direktors b. Dzelte, «Latvenergo» pārvaldnieks b. Pavlenko, Latvijas PSR iekšlietu ministra vietnieks b. Steks, Latvijas KP CK sekretārs b. Krūmiņš, Zūru MTS direktore b. Roze, Latvijas KP CK rūpniecības un transporta nodaļas vadītājs b. Miglinis, arodbiedrību republikaniskās padomes priekšsēdētājs b. Voltmanis, partijas Aizputes rajona komitejas sekretārs b. Salajevs un partijas Baldones rajona komitejas sekretārs b. Burtnieks.

Gala vārdu sakarā ar Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas pārskata referātu teica Latvijas KP CK sekretārs b. Kalnberziņš.

Pēc tam delegāti noklausījās b. Gailja gala vārdu sakarā ar revīzijas komisijas pārskata referātu.

Kongress vienbalsīgi atzina Latvijas KP CK darbu pārskata laikā par apmierinošu. Kongresa pieņemtajā lēmumā noteikti praktiski pasākumi, kas vērsti uz partijas organizatoriskā un partijas politiskā darba līmeņa tālāku paaugstināšanu, lauksaimniecības maksimālu kāpināšanu, tautas patēriņa priekšmetu ražošanas palielināšanu un

kvalitātes uzlabošanu. Kongress sevišķi uzsvēra, ka jānodrošina sabiedriskās produktīvās lopkopības spējs kāpinājums, sekmīgi jāpabeidz lopu pārzīmošana, laikus jāsaņem avots un labākajos agrotehniskajos termiņos jāveic pavasara sēja.

Latvijas KP trīspadsmitais kongress aicina republikas komunistus mobilizēt visus savus spēkus cīņai par PSKP XIX kongresa un PSKP CK septembra Plenuma lēmumu izpildi, par darbaļaužu materiālā un kultūras līmeņa celšanu, par masu audzināšanu padomju patriotisma un tautu draudzības garā.

*

11. februāra vakara sēdē kongress, aizklāti balsojot, ievēlēja Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komiteju un revīzijas komisiju.

Par Latvijas KP CK locekļiem ievēlēti: L. Avdiukevičs, J. Avotiņš, V. Azāns, V. Aleksejevs, E. Apinis, P. Afonins, I. Bagramjans, E. Bēmanis, E. Berkļavs, N. Bisenieks, A. Bloščanenko, I. Bogdanovs, L. Bondarenko, R. Burceva, R. Varkalns, E. Vacietis, E. Veinberga, J. Veldre, K. Voltmanis, A. Voss, J. Voss, G. Gailis, H. Greidiņš, I. Davidovs, J. Damburgs, E. Daugaviete, F. Degļavs, I. Desmitnieks, A. Drozdovs, P. Zdanovs, I. Zalkins, P. Zvalgzne, J. Zommers, I. Zujāns, B. Kažociņa, J. Kalnberziņš, K. Kauliņš, A. Kirhenšteins, G. Kovalevs, A. Korabelnikova, N. Krasnobajevs, P. Krasovskis, I. Krūmiņš, V. Krūmiņš, P. Lapkins, V. Lācis, V. Lečis, E. Liberts, V. Liplins, P. Litvinovs, A. Miglinis, A. Miķe, P. Mironovs, S. Mironovs, E. Mūkins, A. Nikonovs, K. Ozoliņš, J. Ostrovs, J. Pelve, A. Peļše, P. Pizāns, I. Pinksis, V. Pichela, P. Plēsums, M. Plūdonis, K. Pugo, V. Roze, V. Samsons, P. Sokolovs, A. Spalva, V. Stroganovs, K. Tolmadževs, R. Tomsons, E. Tramdacha, D. Tuzs, I. Carpa, A. Černiševs, N. Salajevs, J. Jurgens.

Par Latvijas KP CK locekļu kandidātiem ievēlēti: A. Andriks, E. Ankupe, M. Apstis, E. Arzumanova, I. Briedis, V. Brinkus, J. Bumbiers, O. Valdmāns, H. Valters, J. Vēvers, G. Velmickis, V. Vikmanis, A. Vinde, N. Djomins, V. Kadzulis, R. Kīsis, F. Korolkevičs, A. Leknis, I. Lide, S. Moļsejevs, I. Ozoliņš, A. Ozoliņš, A. Peļševs, N. Ponomarevs, E. Pēda, V. Sēja, J. Silina, A. Siņčenko, G. Stolbovs, M. Čeporuchins, P. Ezeriņš.

Par revīzijas komisijas locekļiem ievēlēti: I. Andersons, J. Augšskaps, K. Gailis, V. Grumslis, V. Damberts, V. Drolle, J. Zuks, L. Zalkalne, A. Zandmanis, K. Lapins, B. Lebedevs, F. Manoilovs, S. Matvejevs, M. Mukke, J. Ōzols, K. Reiskarts, M. Rjabovs, A. Sarguns, E. Skraustina.

Darba kārtība izsmelta. Kongresa beigās klātesošie nodziedāja partijas himnu Internacionāl.

11. februārī noturēja pirmo plenumu Latvijas KP Centrālā Komiteja, ko ievēlēja Latvijas Komunistiskās partijas XIII kongress.

Plenums izskatīja organizatoriskus jautājumus. Par Latvijas KP CK pirmo sekretaru plenums ievēlēja b. J. Kalnberziņu. Par Latvijas KP CK otro sekretaru ievēlēts b. V. Krūmiņš, par Latvijas KP CK sekretaru — b. A. Peļše.

Plenums ievēlēja Latvijas KP CK biroju. Par Latvijas KP CK biroja locekļiem ievēlēti: b. J. Kalnberziņš, V. Krūmiņš, A. Peļše, K. Ozoliņš, V. Lācis, I. Bagramjans, E. Apinis, M. Plūdonis, I. Davidovs, P. Pizāns un A. Nikonovs. Par Latvijas KP CK biroja locekļu kandidātiem ievēlēti b. N. Bisenieks, E. Bēmanis un K. Voltmanis.

Visneatliekamākie uzdevumi

LKP XIII kongresa delegata piezīmes

Vadīdama padomju tautu no uzvaras uz uzvaru, audzinādama masas komunistam, Komunistiskā partija allaž daudz uzmanības veltī literatūras un mākslas jautājumiem. Arī nūle notikušajā Latvijas Komunistiskās partijas XIII kongresā literatūras un mākslas darbinieki saņēma konkrētus norādījumus savam turpmākajam darbam.

Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas sekretārs b. J. Kalnberziņa pārskata referātā un vairāku delegātu runās debātēs, līdztekus atzinīgiem vārdiem par mūsu literatūras un mākslas meistaru līdzšinējo veikumu, dzirdējām arī asu kritiku par nopietniem trūkumiem republikas radošo organizāciju un Kultūras ministrijas darbā. Vērtīgi ieklausoties šajā kritiķā, izkristalizējas virkne jautājumu, pie kuru atrisināšanas jāķeras vispirms kārtā, lai mūsu literatūra un māksla spētu labāk nekā līdz šim pildīt savus atbildīgos uzdevumus.

Visasākos pārtēmus republikas radošās organizācijas saņēma par kritikas nepilnību. Tā nav pirmā reize, kad mūsu literatūras un mākslas kritiķi jādzird asi pārtēmi. Taču radošās organizācijas maz ieklausījās šīs pārtēmos, nav pa istam cīnījušās par kritikas atpazīšanu novēršanu. LKP XIII kongresā jautājums nostādīts arī principāli: kritikas atpazīšana kāv literatūras, muzikas, tēlotājas mākslas, teātra un kino attīstību. Runa nav par to, ka mums nebūtu literatūras un mākslas kritiķis, bet gan par

to, ka šī kritika bieži vien ir nekvalificēta, bez pierādījumiem, un tāpēc nekad pozitīva nespēj dot. Teiktāis attiecas tieši uz rakstiem presē, kā arī uz pārrunām un iztēzājumiem dažādās radošās sanāksmēs.

Otrs svarīgs, nekavējoties atrisināms jautājums saistīts ar radošo organizāciju darbu vadīšanu un koordinēšanu. Mūsu radošās organizācijas — Rakstnieku savienība, Komponistu savienība, Mākslinieku savienība, Arhitektu savienība strādā viena no otras atrauti. Iestas sadarbības nav arī starp radošajām savienībām un Kultūras ministriju. Nav nemaz jāpērdā, ka šāds stāvoklis ir nenormāls un rada nopietnus traucējumus mūsu kultūras dzīves attīstībā. Mīnēsim vienu konkrētu piemēru. Dramaturģija pašlaik ir tā literatūras nozare, uz kuru saasināta liela sabiedrības uzmanība. Tai pašā laikā starp teātri un Rakstnieku Savienību vēl līdz šim laikam nav īsta kontakta. Ciešas sadarbības nav pat starp Rakstnieku savienību un Kultūras ministriju. Tāpēc arī radies tāds stāvoklis, ka teātri bieži nezina, ko raksta, pie kā strādā mūsu dramaturģi. Rakstnieki, savukārt, nav lietas kursā par teātru nodomiem, prasībām un iecerēm. Skaidrs, ka šādos apstākļos nekāda plānvēdīga dramaturģijas attīstība, virzīšana uz priekšu nav iespējama.

Trešais jautājums, par ko bija jādomā, noklausoties kongresā pārskata referātā un debātes, ir mūsu mākslas aktualitāte. Komunistiskā partija vienmēr ir mācījusi, ka padomju mākslas svarīgākais uzdevums ir maksimāli pilni-

gi, visā spēkā un skaistumā parādīt padomju cilvēku. Padomju mākslas galvenais objekts ir un būs pozitīvais varonis — aktīvais, neatlaidīgais komunistiskais celtņieks.

Bet kas iznācis mūsu mākslas un literatūras praksē? Jāsaka atklāti, ka padomju cilvēks mūsu mākslas darbos nereti palicis otrā planā.

Nesen, republikaniskajā tēlotājas mākslas jaunrades izstādē mums bija izdevība iepazīties ar Padomju Latvijas gleznotāju jaunākajiem sasniegumiem. Valdošā vieta, tāpat kā iepriekšējās izstādēs, piederēja ainavai. Nenoliedzami, vajadzīga arī ainava. Gleznains dzimtais dabas atspoguļojums rada skaistā un tikai estētisku gandarījumu, bet stiprina arī lepnumu, prieku par socialistiskās Tēvzemes skaistumu un dīzenu. Tomēr pati pirmā vieta mūsu glezniecībā (un visās citās mākslās) ierādama cilvēkam — padomju cilvēkam.

Neatbilstoši padomju cilvēku, neatklājama viņa darba varonību, neatsegdama viņa iekšējās pasaules dziļumu, mūsu māksla nespēj īsti soli līdz šim padomju cilvēkam viņa slavenajās un varonīgajās darba gaitās.

Te izteiktas dažas, pie tam pašas pirmās domas, kas radās jau kongresa zālē. Nav šaubu, ka visi kultūras darbinieki un organizācijas, bet jo sevišķi mūsu radošās organizācijas, komunistu vadībā, rūpīgi apspriedīs LKP XIII kongresa materiālus, lai pilnos apmēros notiektu uzdevumus, kas mūs gaida jaunajā darba cēlienā pēc šī kongresa.

V. Kalpiņš

Komunistu un bezpartejisko bloka kandidāti

ALEKSANDRS GRASS

Liela vienprātība padomju ļaudis izvirzīja par Padomju Savienības Augstākās Padomes deputātu kandidātiem labākos no saviem labākajiem dēļiem un meitām, kas ieguvuši tautas uzticību un mīlestību ar savu darbu kolchozos un rūpnīcās, skolās un laboratorijās, mākslas iestādēs, pie rakstnieka galda vai gleznotāja mēģelē, partijas un valsts aparātā. «Partija, — lasām viņas Aicinājumā vēlētajiem, — noveda mūsu zemi pie pasaulvēsturiskajam uzvarām tāpēc, ka tā, būdama darbaļaužu priekšpulkis, vienmēr ir balstījusies un balstās uz tautas uzticību, uz miljonu radošo aktivitāti. Partija dziļi tic tautas spēkiem, tās revolucionarajai enerģijai, viņa salstīta ar tautu ciešām un nesaraucāmām saitēm. Partijas, valdības un tautas lielā vienotība — lūks, visu mūsu uzvaru, dzīvinošais avots, pamats mūsu drošajai gaitai uz priekšu ceļā uz komunismu.»

Vienu no pašiem pirmajiem Rīgas darbaļaudis priekšvēlēšanu sapulcēs nosauca VEF rīku ceha izcilā atslēdznieka Aleksandra Grasa vārdu. Rīgas galdnieka dēls cieši salstīts ar mūsu pilsētu un tautu, jau zēna gados uzsācis darba gaitas, pārdzīvojis kopā ar tautu ciešanu un posta laikus, cīnījies kopā ar tautu par brīvību, sasniedzis saulainas dienas, Norūdījies darbā, dziļi to izprātis un iemīlējis, atslēdznieka mācekļs izaudzis par ievērojamu amatu prātēju, sava darba meistaru, kam dārgs savas rūpnīcas un mūsu mīļās Padomju Dzimtenes gods un spēks.

Deviņus pēckara gados Aleksandrs Grass jau pavelcis krietni vairāk kā trīsdesmit gadu normas. Kad viņam jautājam, kā radusies tāda liela prasme, tāda nemītīga darba rosme, kas devusi tik spožus panākumus un padarījusi viņa vārdu slavenu, viņš sakustas, it kā gribētu celties kājās un atkratīties no jautājumiem. Tādu kā es, viņš tad saka, ir daudz, mūsu rūpnīcā ir simti strādnieku, kas savu darbu veic tikpat labi, vēl daudz labāk, un arī starp mamiem vistuvākajiem darba biedriem vairāki strādā ar tādiem pašiem sasniegumiem. Redzam, ka neesam pareizi jautājuši, ka slavenais rīku atslēdznieks nepavirsa nedzenas pēc slavas, ka darbs ir viņa dzīves, viņa dvēseles lieta un ka viņam tuvi un dārgi tie paši mērķi, kas vada un iedvesmo tūkstošus un miljonus padomju ļaužu.

Aleksandrs Grass uzlūko sevi par vienu no daudzajiem, un kad esam mirkli padomājuši par cīņām, kas izcīnītas, un uzvarām, kas iegūtas mūsu zemē, sajūtam arī šīs domas dziļo nozīmi. Ļeņina un Staļina ideju iedvesmoti, padomju patriotisma apgaroti, miljoniem padomju ļaužu ziedo savus spēkus, savas zināšanas kopīgajai lietai, Padomju Dzimtenes varenībai, miera aizstāvēšanai, komunisma mērķiem. Darbs ar tādiem mērķiem paceļ cilvēku kā spārns.

Kapitalistiskajā pasaulē daži dzīvo kā karmis alā ierāces, savas zināšanas savilcis kā midzenī, no citiem slēpdams un sargādams. Cits savu prasmi izlieto tikai mantas raušanai un karjerai, un, tikko augstāk pakāpies, labāku svārkū apvilcis, ar čeku grāmatīņu kabatā, novēršas no savas dzimtas vides, sevi jau par kādu aristokrātu turēdams. Tā ir drūma pasaule, kur dzimis senais izteiciens — cilvēks cilvēkam vilks.

Draugs, brālis, biedrs ir cilvēks cilvēkam padomju zemē. Padomju Dzim-

tenes mīlestība, tautu draudzība, komunisma idejas spāno mūsu domas. Rīku atslēdznieks Grass, akademiķis Peļve, slaucēja Semule, kolchoza priekšsēdētājs Veselis, rakstniece Sakse kalpo vieniem mērķiem, ar savas dvēseles saķēm viņi dziļi ieauguši dzimtajā zemē.

Aleksandra Grasa dzīvoklī, kur redzamas grāmatas, pie sienām gleznas, ar atslēdznieku sarunājoties, no viņa veltī plašus stāstus gaidīdami, mīļīgajā vidē gluži neviļus tomēr acu priekšā pēkšņi redzam pasakaini plašas ainas, visu mūsu tautas cīņu vēsturi. Lūk, galda rūpnīcas laikraksta «Vēstis» nūmurs ar kāda veca strādnieka stāstu par bijušajiem laikiem, par VEF priekštecēji Unionu, par grūto dzīvi buržuāzijas laikā, par Rīgas proletariāta nesalaucamo cīņas garu, par revolucionāro pagrīdes žurnālu «Vēstis». Tāpat kā kirovleši Ļepingradā un daudzu citu rūpnīcu strādnieki padomju zemē, arī Rīgas velleši ir bagāti ar atmiņām par izcīnītām cīņām, kas Komunistiskās partijas vadībā novedušas pie saulainas uzvaras. Plecu pie pleca ar krievu biedriem, no viņiem mācīdamies, ar viņu atbalstu, Rīgas un visas Latvijas darba ļaudis satriekuši kapitalisma jūgu un kopā ar visu brāļu saimi dodas uz nākotni.

Kopā ar daudziem citiem vellešiem Aleksandrs Grass cīnījās Lielā Tēvijas kara laikā latviešu gvardes strēlnieku rindās, kā artilerists izstaigājis tālus kaujas ceļus no Maskavas līdz Kurzemei. Arī te viņš nevēlas daudz runāt par sevi. Biju kopā ar draugiem, pret fašistu iebrucējiem, kas gribēja iznīcināt padomju ļaužu laimi, karoja visas padomju tautas. Biju strādnieks, biju karavīrs, esmu atkal strādnieks.

Kad bijušais zaldāts plemīn divīziju, Ostaļkovu un citas vietas, varbūt caur brillēm tad stiprāk iemirdzas acis, varbūt atkal viņš taisās it kā salēkties uz augšu, bet mirkli vēlāk ir no jauna tikpat mierīgs, laipns un jautrs kā agrāk. Sīrns nīgs cilvēks. Ists zaldāts kara un miera frontē.

Kad viņš plemīn frezēšanas ierīces, urbju, presformas, štances un citas lietas, kurām ciešs sakars ar rīku atslēdznieka cīņām, bet man nospējamaino amatu, jūtu viņa balsi dzīvību un drosmi. Tā ir viņa sirdslieta.

Aleksandrs Grass ir arī Rīgas pilsētas padomes deputāts un Miera aizstāvēšanas republikaniskās komitejas loceklis, viņš ir viens no tiem vienkāršajiem, radošajiem aktivistiem pilnajiem padomju ļaudim, kura acis raugās tālāk par savas mājas, sava ceha sienām, par kuriem runājis partijas Aicinājumā.

Māja, kurā viņš dzīvo ar saviem vecākiem, ar ģimeni, cehs, kurā viņš strādā ar saviem biedriem, ciešām, nesaraucāmām saitēm savienojas ar plašo Padomju Savienību, ar brāļu saimi, kura saliedē un dara stipru, neuzvaramu.

Uzticīgs rūpnīcā, uzticīgs Dzimtenei. Un — uzticīgs partijai. Bezpartejiskais atslēdznieks Aleksandrs Grass ir viens no tiem, kas arī bez partijas biedra kartes ir saudzis ar Komunistisko partiju, viens no tiem, par kuriem partija aicina balsot visus komunistus un kas savu balsti atdos komunistiem. Kluss varonis, bet viņa darbs runā valodu, kas sadzirdama tālu aiz mūsu republikas robežām, jo tā ir miera un cilvēciības valoda.

J. Sudrabkalns

Latvijas PSR Kultūras ministrijā

Latvijas PSR Kultūras ministrijas koleģija apsprieda Centrālā lekciju biroja darbu. Koleģija norādīja, ka lekciju birojs vēl nepietiekami gādā par lekciju propagandas paplašināšanu un uzlabošanu republikā un īstenībā vēl nav pārķertojis savu darbību atbilstoši partijas un valdības lēmumiem.

Ministrijas koleģija atzīmēja, ka lekciju birojs pievērsis nepietiekamu vērību lekciju lasīšanai lauku rajonos un kolchozos. Koleģijas sēdē minēti fakti, ka no lekciju biroja lektoru 1953. gadā nolasītajām 2679 lekcijām tikai 621 lekcija lasīta ārpus Rīgas. Tikai 196 lekcijas lasītas par dabaszinātniskiem un 196 par lauksaimniecības tematiem. Lekciju birojs maz iesaistījies par lektoriem republikas zinātniekus, augstskolu pasniedzējus un lauksaimniecības speciālistus.

Kultūras ministrijas koleģija atzīmēja, ka lekciju birojs sniedz nepietiekamu metodisku palīdzību rajonu lektoru grupām un apvienībām, kā arī nav kļuvis par to metodisko centru.

Lekciju birojs vāji kontrolē lasāmo lekciju kvalitāti. Arī nodibināta lekciju biroja padome ne reizi nav saņēmusi, lai apspriestu jautājumus par lekciju biroja darbību. Tāpat nedarbojas sekcijas, kurām īstenībā bija jāapspriež lekciju kvalitāte. Koleģija atzīmēja arī, ka ministrijas Kultūras un izglītības iestāžu galvenā pārvalde nav pietiekami vadījusi lekciju biroja darbu.

Kultūras ministrijas koleģija uzdeva Centrālā lekciju biroja direktoram b. Dimanīm pašos pamatos pārķārtot lekciju biroja darbu. Vadoties no PSKP CK septembra Plenuma un LKP CK IX plenuma lēmumiem, pievērst galveno vērību partijas un valdības lēmumu propagandai, lekciju rīkošanai par lauksaimniecības un dabaszinātniskiem tematiem. Lekciju biroja lektoriem vairāk jāpropagandē zinātnes sasniegumi un pirmrindas darba pieredze rūpniecībā un lauksaimniecībā.

Arī rajonu kultūras nodaļām norādīts uzlabot lekciju propagandu.

Dziesmai veltīts mūžs

15. februārī atzīmējam sirmā latviešu komponista Emīļa Melngaila dzimšanas 80. gadadienu.

E. Melngaila loma latviešu muzikas kultūras attīstībā ir dziļa un nozīmīga. Viņa vārdu latviešu muzikā dzirdam jau iepriekšējā gadsimta pēdējos gados kopā ar latviešu muzikas klasiķiem Jurānu Andreju, Emīli Dārziņu, Alfrēdu Kalniņu.

Melngaila muzika gaitas sākās 1896. gadā Dreženes konservatorijā. Šai laikā jaunajā skapradī vēl nebija izveidojies noteikts priekšstats par savu nākamā profesiju. Bet tad, biedru pulkā noklausoties krievu komponistu darbus, pamazām izkristalizējās doma, ka uzskatāms ceļš nebūs īstais. Modas nepatika pret vācu konservatorijas mācības spēku skolastiskajām metodēm.

E. Melngailis devās uz Pēterburgu, kur redzēja, cik liela loma dižo krievu komponistu simfonijās un operās ir vienkāršai tautas dziesmai. Nostiprinājās doma, ka arī no latviešu tautas muzikas avotiem jāizceļ dienas gaismā tur apslēptie dārgumi.

Melngailis mācījās kompozīciju pie slavenā muzikas pedagoga un komponista Rimska-Korsakova. Šā gēnialā muzikā un pedagoga izcilākā īpatnība bija prasme ietekmēt audzēkņus uz nacionālo īpatnību izkopšanu. Šāda labvēlīgā vidē, kur jau vairāki latviešu komponisti — Jurānu Andrejs, Jāz. Vītols, Em. Dārziņš, A. Kalniņš bija smēlušies ierosmi, arī Emīlis Melngailis pavadīja savus studiju gadus. Studijas noslēdzās 1901. gadā.

Zilbinošu iespaidu uz Melngaili atstāja Musorgska gēnijs. Melngailis apbrīnoja viņa īpatnējo talantu, māku muzikā tik raksturīgi un reizē vienkāršiem izteiksmes līdzekļiem uzburt senas pagātnes ainu un viņa nerimstošo mīlestību uz krievu tautas dziesmu. Neapšaubāmi, Musorgska mākslas principi ietekmēja Melngaili viņa turpmākajā daiļradē. Vēlākos gados daudz mīlestības un pūļu komponists ziedoja pazaudētās «Borisa Godunova» partitūras atjaunošanai latviešu operētam. Melngailis šai darbā sevi parādīja kā lielu Musorgska mākslas sapratēju.

Jau Pēterburgā E. Melngailis uzsāka vispusīgu muzikā darbību. Viņš raksta profesionāli meistariņas kritikas, organizē savu kori, ar kuru viesojas arī Rīgā, un, galvenais, — sāk savu komponista un tautas dziesmu vācēja un aranžētāja darbu.

Seno melodiju vākšanā E. Melngailis roku izmēģināja vispirms pie citu tautu folkloras. 1899. gadā pierakstīdams 120 ebreju melodijas Kēdaiņos (Lietuvā). Jau atbildīgāks, pēc paša vācēja nostāstiem, bija nākamais darba cēlens, kad Pēterburgā ar kāda studenta starpniecību nācās pierakstīt latgaliešu melodijas, kas ritmu un sabalsojuma ziņā bija jau sarežģītākas un prasīja no pierakstītāja lielāku lemapu. Taču, kā pats Melngailis saka, «darbs to darīja darīnāja».

1904. gadā Melngailis uzsāka valodu skolotāja gaitas Taškentā, kur nodzīvoja līdz pat 1920. gadam. Taču tas nenozīmē, ka līdz ar to būtu pārtrūkšas saites ar dzimteni un tās muzikas dzīvi. Uz laiku tika pārtraukta vienīgi latviešu tautas melodiju vākšana. Toties, dodamies tālos ceļojumos pa kalniem, Melngailis pierakstīja turienes tautu brīnišķīgās melodijas. Melngailis tālāni izsakās par šo tautu dziesmām: «Jo augstāk viņu ganāmpulki ganās kalnos, jo gleznātāka viņu balsotā dalle».

1913. gada vasarā Melngailis sāka sistematiskas latviešu tautas melodiju vācēja gaitas, kas nepārtrauktā ecībā ar īsākiem vai ilgākiem starplākiem turpinājās līdz pat sirmam vecumam, tik ilgi, kamēr tas bija dižā melodiju vācēja spēkos. Lai gan tautas melodiju vākšana Latvijā sākās līdz ar pirmo muzikas kultūras uzplaukumu, taču tādus kolosālus apmērus un rezultātus kā Melngailis nav sasnieguši pat visi iepriekšējie melodiju vācēji kopā. Caur viņa rokām gājušas ap 5000 tautas melodiju, kas savāktas no visiem Latvijas stūrīšiem.

Melodiju vācēja darbam Melngailis piegāja ne tikai ar lielu nesavtību un mīlestību, bet arī stingri zinātniski, allaž noteikti precizējams pierakstīšanas vietu, pašu teicēju vārdus un dzimšanas gadus, kā arī pierakstīšanas datumu. Sevišķi vērtīgi ir Melngaila melodiju daudzie varianti, kas norāda uz tautas dziesmas mūžīgo tieksmi izpausties visdažādākos un bagātīgākos skaņu režģos. Pats Melngailis raksta: «Mūsu dziesmas zintnieces tur savas smadzeņu svētnīcās pasaulpulka skapotu stidziņu, pār kurām valda viens li-

kums: jēl neapniksti, sargies atkārtoties! Tā jau ir pēdējās skiras dziesmele, kas pārtiek no atkārtotiem. Ir sekli teicēji, — ir dziļi dziesmzinātāji, kas mūžam maina melodisko līniju, tā kā pants pantam nebūt nav līdzīgs.»

Jo augstu nākas novērtēt sirmā tautas dziesmu vācēja nopelnus tādēļ, ka

nekad nekādu atbalstu Melngailis savās vākšanas gaitās nesapņēma no buržuāziskās Latvijas valdības. Viss lielais darbs izrietēja no Melngaila paša iniciatīvas un nospraustā mērķa: uzglabāt un sakrāt tautas dārgumus, kas gadu no gada aizvien vairāk līdz ar sirmājiem teicējiem pazūd aizmirstībā. Šai ziņā lielu gandarījumu E. Melngailim deva padomju valdība, 1940. gadā uzaicinādama viņu vākt senās melodijas Latgalē. Melngailis no Latgales atveda mājās sevišķi bagātīgu dziesmu ražu — 1000 pierakstītu melodiju.

Pēdējā laikā Latvijas Valsts izdevniecība laidusi klajā trīs sējumus «Latviešu muzikas folkloras materiālu», kuros atrodam lielāko daļu Melngaila savāktu melodiju.

Ciešā sakarībā ar tautas melodiju vākšanu veidojās Melngaila kompo-

zīju stils. Vispirms jāpētās pie viņa tautas dziesmu aranžējumiem, jo tie paši principi atspoguļojas arī viņa oriģinālkompozīcijās — kora un solo dziesmās.

Uzskatāmu ainu par Melngaila komponista darbību dod viņa izdotās deviņas burtnīcas korim ar nosaukumu «Bīzēs i norās». Tajās redzam, ar kādiem nodomiem komponists uzsāk savas gaitas un kā pilnveidojas un izkristalizējas viņa muzikas stils. Pirmā «Bīzē i norā» burtnīca jau runā skaidru valodu par Melngaila pieeju tautas dziesmu harmonizējumam. Kaut arī pats komponists vēl nav līdz pilnībai, kā vēlākajos gados, iepazīs latviešu tautas dziesmas īpatnības, taču redzam viņa harmonizējumos drošu līniju, kas konsekvēti turpinās līdz pat mūsu dienām viņa komponista praksē.

Melngailis pārņem savā darbā Jurānu Andreja uzsāktu metodi tautas dziesmu aranžēšanā. Balstoties uz nopietniem pētījumiem par latviešu tautas melodiju īpatnībām, komponists izveidoja savu «melngailisko» stilu. Diatoniskas, reizē arī drošas harmonijas, imitāciju bagāts sabalsojums, melodiska un vienkārša balsu līnija bija galvenās šā stila pazīmes, kas darījās viņa dziesmas skanīgas, pateicīgas izpildīšanai un iemīļotas tautā.

Melngailim ir arī oriģināldziesmas — tautas dziesmu līdzinieces, kā «Dzērājpūsis bēdājis», «Man māmiņa plesācija» u. c., kurās komponists tik dziļi ielieties tautas dziesmu ritmos, intonācijās un melodiskajā plūdmā, ka tās izklausās kā īstas tautas dziesmas un kā tādas arī iegājušas tautā. Melodiju vācēja gaitās Melngailim bieži nācies dzirdēt savas dziesmas, kas caur neskaitāmām mutēm kā tautas īpašums nenākušas atpakaļ pie to radītāja.

Kā komponists Melngailis nekad nav tiecies pēc apzinātas oriģinalitātes vai tehniskiem samaksājumiem, jo galvenais, kas drīkst noteikt skaidrību vērtību, ir tikai patiesi jūtu dziļums un nevilnīgs mākslinieciskais pārdzīvo-

Melngaila dziesmu sarakstā ļoti ievērojama vieta ierādīta Raiņa dzejai. Acīm redzot Melngailis lielā dzejnieka mākslā atradis saviem uzskatiem un iz-

jūtām vispilnīgāko atbalsi. Starp tām ir skaudrā, varenas izteiksmības piesātinātā kora dziesma «Pastarā diena» un «Senāte», solo dziesma «Zeltītās lapas». Aiz šīm dziesmām nepārprotami dzirdamas 1905. gada revolūcijas vētras, Raiņa liriskā dzeja izmantota tādās Melngaila dziesmās kā kora dziesmā «Sirds tik grūta» un solo dziesmās «Sīkie pirkstiņi» un «Senā pazīņa».

Ne tikai kā komponists un tautas dziesmu vācējs Melngailis ir cēlis latviešu muzikas kultūru. Kā dedzīgs progresīvās domas aizstāvis savu roku viņš pielicis arī muzikas sabiedriskās dzīves veidošanā.

Pēterburgā Melngailis uzsāka roslu sabiedrisko darbību. Tomēr vismērķtiecīgāk tā izvērsās tieši gadsimta sākumā, Latvijā. Ļoti nozīmīga ir viņa uzstāšanās pret piekto vispārējo dziesmu svētku sarīkošanu. Šos svētkus tautas vārdā reakcionārā buržuāzija gatavojās izvērst par cara režimam glaimojošu demonstrāciju. Līdztekus oficiālajiem dziesmu svētkiem Melngailis Rīgā sarīkoja dziesmu /dienas. Tajās dziedāja apvienotie Melngaila un strādnieku biedrību kori, atskanotami paša komponista oriģināldziesmas un tautas dziesmu aranžējumi. Šie koncerti pulcināja tūkstošiem klausītāju un izvērtās par demonstrācijām, kas vērsās pret caram padēvīgo Latviešu biedrību un tās rīkotajiem dziesmu svētkiem.

Buržuāziskās Latvijas laikā E. Melngailis enerģiski cīnījās pret dažādām formalisma un prettātiskuma izpausmēm latviešu muzikā.

Padomju laiks ienesa jaunu pavasari Melngaila dzīvē. Visā pilnībā tiek atzīgti novērtēti viņa lielle nopelni latviešu muzikas kultūras laukā. Komponists atkal atguva prieku un enerģiju daiļrades tālākam uzplaukumam.

Sodien gadu nasta vairā neatlāpju sirmajam melodiju vācējam pārstaigāt Latvijas novodus. Viņa vietā darbojas jaunā paaudze. Komponista radošais darbs tomēr neapklust. Starp latviešu padomju kora dziesmām koši skan pēdējos gados sacerētās dziesmas: «Kolchoznieku kupla kopa», «Svētē zemnieki lielījās», «Mūsu tauta, miera tauta» u. c.

Vēlam dižajam meistaram vēl ilgus un raženus darba cēlienu latviešu padomju muzikas celšanā un stiprināšanā.

S. Stumbre

Ausekļa Pēterburgas laikmeta satira

Ausekļa 75 gadu nāves dienu atzīmējot

No 19. gadsimta 60. gadiem toreizējā Krievijas galvaspilsētā Pēterburgā kļuva arī par latviešu progresīvās kultūras centru. Tur pulcējās latviešu topošās inteliģences izcilākie pārstāvji, kam bija kļuvis neiespējami eksistēt vācu baronu un mācītāju jūgā smokējošajā Baltijā. Pēterburgā darbojās arī dzejnieks Auseklis. Se latviešu inteliģentus, tautas dzejnieka Jāņa Raiņa vārdiem runājot, «brīvais un plašais miljonu pilsētas gars pārnesa savā atmošumā» Krievu progresīvā inteliģence jau šai laikā, pretēji baltvācu reakcionāriem ar vislielāko uzmanību atbalstīja tautiskuma elementus kā savas, tā arī citu Krievijas tautu kultūrā. Tā Pēterburgā kļuva par latviešu patstāvīgās nacionālās apziņības, muzikas, glezniecības, zinātnes u. c. kultūras nūzaru šūpuli.

Pēterburgā — «lepna krievu un latviešu galvas pilsēta», kā tēkts Ausekļa, Gūtmaņa un Baumaņa vadītās «Dunduros», publicēti arī latviešu realistiskās satiras pirmie labākie izdevumi.

Pēc krievu Kuročkina «Iskras» parauga jau Kristjānis Valdemārs 1862. un 1863. gadā, līdz cenzuras aizliegumam, deva «Pēterburgas Avīzē» satiras pielikumu «Dzirkstele», vēlāk «Zobuzali», kur arī vērsās pret tolaik pastāvošo iekārtu Baltijā.

Divpadsmit gadus vēlāk (1875.) šo cīņu ar daudz lielāku sparā atjaunoja Pēterburgas latviešu studentu un skolotāju literārā biedrība «Burtņieks», Ausekļa idejiskā vadībā izdodama «Dunduros», kas «traki skrādāja un baidīja džinkstēja un žvinkstēja, rūca un sūca izziņinātas asiņinas». Progresīvi demokrātisko centieni dēļ šie izdevumi latviešu izkurtējušai buržuāzijai nebija pieņemami, tāpēc tie buržuāziskās Latvijas laikā tika gandrīz pilnīgi noklusēti.

Šādai buržuāzisko nacionalistu nostāji bija savi ļoti dibināti iemesli, kurus savā nezinātniskā uzrakstītajā Ausekļa biogrāfijā (1923.) atklāja vēlākās fašistiskās diktatūras laikā «pravietis» Jānis Lapīns. «Dunduri» esot zem Ausekļa

kareiviskā nacionalisma un pat ateisma ietekmes. No «Dunduriem» nākot to latviešu inteliģentu psiche, kas vēlākā laikā tiekot nosaukti par demokrātiem. Tiem piemīt «uz ielas saklausīts» politisks radikālisms, kareiviskas un uzbrūkošas tieksmes katram reliģijas sludinātājam, asa nostāja pret reliģiju, dabaszinātnisks skepticisms gars, darvinisms propaganda utt.

Slēm «noziedzniekiem» vēl pievienojas «Dunduros» vai, ārkārt alegoriski izteiktā atziņa, ka latviešu tauta savu atbrīvošanos var panākt tikai kopējā cīņā ar lielo krievu tautu. Šāda atziņa, protams, latviešu buržuāzisko nacionalistu acīs bija «vislielākais noziedzums» un «vislielākais mantojums».

Laikā no 1875. līdz 1878. gadam iznāca pavisam četri «Dunduru» almanahi.

Vērtīgākais un politiski asākais ir pirmais «Dunduru» krājums «Jauni Dunduri» (1875. g., 58 lpp.), kas sacēla lielu troksni un negantus uzbrukumus no Baltijas muižnieku, mācītāju un to pavadā ejošās latviešu reakcionārās buržuāzijas puses. Turpmākie krājumi, Baltijas varasvīru sūdzību dēļ vairāk cietuši cenzurā un to saturs daudz bālāks, kaut gan arī tajos atrodama viena otra, sava laika konkrētos apstākļos, sevišķi asākajās satīrās par latviešu buržuāzijas dižtātājiem, progresīva doma, kas gan mūsdienu lasītājam diezgan grūti atšifrējama savu aplinkus ieteicenu un norādījumu dēļ.

Kā «Jaunos Dunduros», tā arī turpmākajos krājumos lielākā sacerējumu daļa ievietota anonīmi, bet ir noteikti norādījumi, ka visi anonīmie sacerējumi nav viena autora darbi. Anonimitāte ir tikai zināms aizsargāšanās līdzeklis, lai izvairītos no varbūtējām, kā saglabājušies arhīvu materiāli liecina, stipri draudošām un reālām vajāšanām no valdošo aprindu puses.

Lai apietu bargos cara cenzuras noteikumus, visas politiski nozīmīgākās satiras, sevišķi «Jaunos Dunduros», tērptas spīgtās alegoriskās gleznās, izlietojot līdz galam neizteiktus gan tautas dziesmu, gan pasaku elementus, tāpat Krilova fabulas (to tulkojāji, šķiet,

varētu būt Auseklis un P. Gūtmanis), Heines dzejas, vecu laikrakstu vēsturiskos ziņojumus, dažas zīmīgas ilustrācijas ar netiešiem paskaidrojumiem utt.

Tādā veidā, arī starp rindām runājot, «Dunduros» pateikts daudz dziļi progresīvu domu un asu pārmetumu pret tautas apspiedējiem un to dienderiem. Sevišķi dzēlīgos toņos, gan maskētā veidā, Ausekļa un Gūtmaņa satīrās nākotnē paredzēto baronu, «fonu» padzišana, atmāskota mācītāju liekulība un tautas masu izsūkšana. Kā sarkans pavēdiens krājumam cauri vijas neapspējama ticība vispārējām demokrātiskām tiesībām un latviešu nacionālās kultūras spožai nākotnei.

«Jauno Dunduru» tekstu levada Ausekļa «Lai top!» pirmpublicācija, kur, lietojot grafiskus līdzekļus, retinātas vairākas šīs latviešu teikas pārdzīvojuma rindas, starp tām kā «Dunduru» vadmotīvs arī: «Lai top! lai jaunā zeme ceļas». Nevienā no vēlāk publicētajiem Ausekļa rakstu izdevumiem šie retinājumi nav vairs ievēroti.

Vislielākais «Jauno Dunduru» asums vērst pret t. s. vācu mācītāju un muižnieku «latviešu draugu biedrību», tā laika lielāko reakcijas centru Latvijā. «Latviešu brāļu biedrība» sūdzējusies, ka netopot rakstniecības laukā ne kas krietnis pastrādāts, šim trūkumam sarakstītājs gribējis izbēgt, un cer, ka tagad viņai netrūks kāds uzslavējams vārdiņš; jo ar priekš viņiem esmu mēģinājis, cik necik varējis, ko pasniegt». Te nu «Dunduri» bija siūsi nagi uz galvas, jo taisni pirmais «Dunduru» krājums izsauca visvairāk «uzslavējumu vārdiņu» no «brāļu biedrības» puses. Un, kā uzgaubājušies brunniecības arhīva materiāli liecina, tad mācītājs Kupfers (pretēji «Dunduru» priekšvārdiem, «ka šie raksti nevar tulkot tapt nevien franču, angļu, spāņu, itāliešu u. c. svešu tautu valodās bez rakstnieka atļaušanas, bet ar ne pat vācu valodā») «Jaunos Dundurus» gandrīz pilnīgi pārtulko vāciski un līdz ar denunciacijas rakstu nosūta Vidzemes landmaršālam f. Bokam. Tālākai rīcībai lai «Dundurus» konfiscē un izdevējus nodod tiesai.

Par ļoti asprātīgu satīru, kuras šķietamais autors, pēc stila un saturs spriežot, ir Auseklis, uzskatāmas toreiz politiski ļoti aktualās «Pirmās vispārīgās ziņas par Lejputriju», kur, domājams, ar «Bizmanijas» apzīmējumu norādīts pat uz cariskās Krievijas tumsonību, bet jo sevišķi asi raksturoti apstākļi Baltijā, kas satīrā apzīmēti ar Lejputrijas vārdu. Satīra publicēta ar pseidonīmu Zvingulis, tāpat kā dažas citas Ausekļa satīras. Lejputrija divas valodas — kungu (vāciešu) un kalpu (latviešu). Pēdējā arī iznākot avīzē («Latviešu Avīzē»). Tā dziedot varen jaukas melodijas mīļiem lieliem kungiem, kā jau tas pieklājas. Aizstāvēt arī briesmīgi jezuitus (mācītājus). Pēdīgi vēl jāpieminot šīs zemes produkti. No kustoņiem esot vērā liekami ēzeļi (muižnieku un mācītāju pavadā ejošie latviešu buržuāzijas dižvīri), aitas (zemnieki), vilki avju kažokos (muižnieki), pūces, kas bēg no dienas gaismas, melnās vārnas ar iebaltu kaklu un dēles, kas mīlīgi izziļ cīvēkiem pēdējās asinis un smadzenes (mācītāji) un citi reliģiskā kulta sludinātāji. Bez tam šeitān ievēroti ērmīgi pērtiķi (pārvācojušies latvieši), kuri stāv starp cilvēku un istiem pērtiķiem un vidū tāi esot starp pirmiem un pēdējiem, kā Darvins to mācot.

Pēc Ausekļa stila, kā arī mūsu bibliotēkās un muzejos saglabātiem Ausekļa manuskriptiem, laika biedru vēstulem un atmiņām spriežot, «Dunduros» atrodams ap 30 Ausekļa satīras. Vairākas citas uzrakstītas kopēji, Auseklim piedaloties, tāpat kā dažādi Ausekļa «Baltijas... kalendārā» (1878.). Dažas satīrās atrodami noteikti Ausekļa papildinājumi un labojumi, vai arī tās uzrakstītas viņa ietekmē. Daudzu citu darbu autorus nav vairs iespējams noskaidrot.

Vārdu dievs «Dunduri» raksta ar mazo burtu, tāpat kā Auseklis to ir darījis savā «Lidumniekā» un citur. Ausekļa nostāju pret reliģiju raksturo arī viņa satīra «Telegrāma no Romas», kur, lai apietu cenzuras noteikumus, Auseklis, vērsdamies pret reliģiju vispār, uzmeklē pāvestu Romā, jo ārzemju zinās cenzūra ļāva brīvāk izrunāties. Pie pāvesta nonācis mazs vīriņš, kas sevi par dievu priekšā stādījis, un sācis viņam izskaidrot, ka viņam vietnieka nemaz nevajagot, ko šīs trakojot un tādu nemieru ceļot. Pāvests, bīdāms, ka netop atkal pāvests, viņu aizraidījis. Katoļu priesteri galvas kratot un prasot,

kuram taisnība. Satīrā «Dallieniekam jo ievērojamam», ko Auseklis, šķiet, uzrakstījis kopēji ar Baumanu, doti tematī gleznotājiem. Tā viena glezna varētu būt: «Latviešu Indriķis, tas vēsturnieks un jezuits tur runas. Bīdies otrā malā latvieši mēģina ar vīrvēm Ikskiles mūrā pili iegāzt Daugavā un neliekas it neko zinot par Indriķi (mācītāju A. A.) padomēm». Sevišķi zīmīgs Ausekļa uzskatiem ir cits temats, kurā Auseklis ar smīnu runā arī par seno latviešu priesteriem, tos pielīdzinādam tādām pašām tautas mūļkotājiem kā kristīgo mācītāji. Šī satīra, blakus daudziem citiem norādījumiem, spilgti liecina, ka, pretēji buržuāzisko rakstītāju apgalvojumiem, Auseklis par nekādu senlatviešu reliģijas atjaunošanu nav domājis.

«Dunduru Pēcnākamos» ievietota asprātīga karikatūra «Krejošana». Tur baznīcnieks kublīnam, uz kura redzams uzraksts «Latvija», smaidīdams nosmalsta visu krējumu. Pēc P. Gūtmaņa atmiņām, karikatūras ideja viņiem ar Auseklī radusies kopēji, šēžot Voronežas viesnīcā Pēterburgā. «Dunduros» ievietotas arī vairākas asas Ausekļa epigramas, kas vērstas ne tikai pret muižniekiem un mācītājiem, bet arī pret latviešu lauku un pilsētu dižtātājiem — kapitalistiskajiem ierāvējiem:

«Ej priecīgs laupīdams!
Ar līdzietību neļaidies!
Uz vādiem neklaus taupīdams!
Par nesvētību velti baidies»,

vai arī:

«Tev par dievu ir tavs maks,
Velna likums taisnība; —
Ja tas būtu otrādi,
Paliktu tu tiešām traks!»

Tāda, īsumā apskatīta, ir bijusi Ausekļa Pēterburgas laikmeta satīra, savu spilgtāko izpausmi gūdamā «Dunduros», kas Ausekli raksturo arī kā ievērojamāko un progresīvāko latviešu satīriķi 19. gadsimta 70. gados.

«Dunduri» tagad ir liels bibliogrāfisks retums. To pilns komplekts nav atrodams pat visās mūsu republikas zinātniskajās bibliotēkās. Tāpēc Latvijas Valsts izdevniecībai tuvākajā nākotnē vēlams padomāt par «Dunduru» vai vismaz Ausekļa vērtīgāko satīru jaunizdevumu, kam būtu liela nozīme 19. gadsimta latviešu progresīvās literatūras mantojuma apgūšanā.

A. Austrums

Tipiskums Gribojedova daiļradē

Sajās dienās visa Padomju zeme atzīmēja 125. gadadienu kopš lielā krievu rakstnieka — dramaturga Aleksandra Gribojedova nāves. Sniedzam fragmentu no VI. Orlova priekšvārda A. Gribojedova Rakstu jaunākajam izdevumam.

Dzīves parādību būtība realistiskajā mākslā izpaužas tipiska vispārīguma veidā. Tipiskuma problēma ir mākslas realisma centrālā problēma, un A. Gribojedova lugā «Gudra cilvēka nelaime» atspoguļojas to ar ļoti lieliem panākumiem.

Uzdevums radīt tipiskus raksturus tipiskos apstākļos, t. i., uzdevums, ko realistiskā māksla vienmēr izvirza priekšplānā, katrā ziņā paredz atklāt tās sociālvēsturiskās īstenības parādības jēgu, kurai pievērsta mākslinieka uzmanība. Tipisko apstākļu problēma alaiž ir vēsturiska problēma. «Gudra cilvēka nelaime» tipiska ir pati sabiedriski vēsturiskā situācija, jo tā atspoguļo attēlotā laikmeta galveno konfliktu. Tādēļ tipiski ir visi Gribojedova radītie cilvēku tēli.

Gribojedova panākumi daiļradē ir sevišķi nozīmīgi tipiskuma problēmas marksistiski-leniniskās izpratnes gaismā, kuru formulējis G. M. Maļenkovs: «... tipisks ir ne vien tas, kas visbiežāk sastopams, bet tas, kas vispilnīgāk un spilgtāk izpauž zināma sociālā spēka būtību. Marksistiski-leniniskajā izpratnē tipiskums nebūt nenozīmē kaut ko statistiski vidēju. Tipiskums atbilst zināmas sociālās vēsturiskās parādības būtībai, bet nav vienkārši tas, kas visizplatītāks, bieži sastopams un parasts».

Sajā sakarībā vispirms jāpaskaidro, kas ir tipisks tāpēc, ka tajā spilgti un skaidri izteikta tā jaunā un progresīvā sociālā spēka būtība, kas Gribojedova laikos uzcēlās vēstures skatuve, lai sāktu izšķirīgu cīņu pret vecās pasaules reakcionārajiem spēkiem un šajā cīņā uzvarētu. Mākslinieks realists vērīgi saskatīja viņam apkārt esošajā īstenībā šo toreiz vēl tikai topošo spēku un nāca pie atziņas, ka tam pieder nākotne.

Sabiedriski vēsturiskās attīstības likumu pareizā, marksistiski-leniniskā izpratnē iespējama, vienīgi balstoties uz dialektiskās metodes pielietošanu. Bet dialektiskā metode māca, ka izšķirīgā loma vēsturē ir nevis tam, kas pašlaik ir visvairāk izplatīts, taču jau apstāties savā attīstībā, bet gan tam, kas satur jaunā, augošā, attīstībā uz priekšu ejošā dziļus. J. V. Staļins šo sabiedriski vēsturiskās attīstības likumu formulējis tā: «Dialektiskai metodei ir svarīgs vispirms nevis tas, kas pašreizējā momentā šķiet stiprs, bet sāk jau atmirt, bet gan tas, kas rodas un attīstās, ja arī pašreizējā momentā tas izskatās nestiprs».

Gribojedova laikos atbrīvošanas cīņā gāja nedaudzki «labākie cilvēki no muižnieku vidus» (pēc V. I. Leņina raksturojuma), kas bija tāli tautai. Taču viņu pūlī nē bija veltīgi, tāpēc ka viņi sagatavoja revolūcionārās kustības tālāku pieaugumu Krievijā. «Protestē niecīgs muižnieku mazākums, kas ir nevarīgi bez tautas atbalsta. Bet labākie cilvēki no muižnieku vidus palīdzēja pamodināt tautu», — rakstīja Leņins.

Kaut gan Gribojedova laikos, dekabristu sacelšanās priekšvakarā, famusovisms vēl šķita sabiedriskās dzīves stabils pamats patvaldnieciskajā dzimtbūšanas valstī, kaut gan famusovisms toreiz vēl bija valdošs stāvoklis, taču kā sociāls spēks famusovisms jau sāka trūnēt un bija lemts iznīcībai. Cacku bija ļoti maz, taču viņi iemiesoja sevi to spīgo to jauno spēku, kas tolaik vēl nebija nostiprinājies, bet kam bija lemts attīstīties un kas tāpēc bija nepārvarams.

Izpratis to un izteicis savu izpratni komedijas «Gudra cilvēka nelaime» vispārīgājos mākslas tēlos, Gribojedovs tādējādi atspoguļoja dzīves objektīvo patiesību, radīja «jaunā cilvēka» — sabiedriskā protesta gara un cīnītāja — tipisku tēlu viņa laikmeta tipiskajos apstākļos.

Tipiskuma problēmas marksistiski-leniniskās izpratnes gaismā pilnīgi aplami izrādās literatūras kritiķi bieži dzirdētie nosodošie izteicieni par Cacki. Kvēlā jauneklīgā dedzībā, ar kādu viņš atmase famusovismu, parasti deva ieganstu runāt par viņa izturēšanās, par viņa tēla «nedabiskumu». Par Cacki ilgi un stūrgalvīgi centās iegaivot, ka tam trūkstot dzīves (un tātad arī mākslas) pārliecības spēka, trūkstot tieši tāpēc, ka viņa apzināti asi uzsverta protesta gara un cīnītāja lezmes. Taču šī apzinātā hiperbolizācija nebūt nav pretrunā ar Cacka tēla tipiskumu un, gluži otrādi, sevišķi pilnīgi izsaka tā sociālā spēka būtību, kas tam bija jāpersonificē. «Apzināts pārspīlējums, tēla saasināšana neizsēdž tipiskumu, bet pilnīgāk atklāj un pasvītina to», — norāda G. M. Maļenkovs.

Cacka tēla pieļauts tieši tāds apzināts pārspīlējums un saasinājums, kas ir pilnīgi likumīgs realistiskajā mākslā. Dedzīgums un kaisme, ar kādu Gribojedovs tik devīgi apveltījis savu varoni, rod māksliniecisku attaisnojumu un leģitīmā dzīves un vēsturisko pārliecības spēku pašas dzejnieka ieceres loģikā. Sniedzot Cacka personā ar reakcionāru sabiedrību sadursmē nonākušā «brīvas dzīves» vēstītāja gēmetni, Gribojedovs tieši šā idejiskā un mākslinieciskā uzdevuma dēļ saasinājis viņa tēla tādas lezmes, kas vislielākajā mērā pāuda vētrai romantisko sajūsmu, kāda bija tik raksturīga dekabristu laikmeta brīvības mīlētājiem.

Tikpat tipiski un vēsturiski raksturīgi ir otras sabiedriskās noietnes pārstāvji, kas notēloti Gribojedova komedijā. Tipiskuma problēmu kā attiecīgās sociālās vēsturiskās parādības būtības izpaušmes problēmu mākslinieks realists risina vienlīdz gan pozitīvajos, gan negatīvajos tēlos. Famusovs, Močalins, Skaložubs, Chļestova, Zagoreckis, kņaziene Tugochovska, grafiene Chrjumina un visi pārējie vecās bājāru Maskavas personāži, ieskaitot viņu pulkā arī tos, kas komedijā nedarbojas un kas tajā vienīgi pieminēti (veiksmīgais augstmaņis Maksims Petrovičs, dzimtbūšanas aizstāvis un baleta cienītājs, francūzītis no Bordo, kņaziene Marija Aleksejevna u. c.) — viņi visi, katrs savā veidā, ar lielisku pilnību un asumu izsaka tā sociālā spēka būtību, kas stāvēja feodālās dzimtbūšanas pasaules vecās, reakcionārās kārtības sardzē.

Gribojedovs bija pilnīgi apguvis mākslu tipiskos tēlos mākslinieciski vispārināt īstenības parādības. Viņš prata tā notēlot savus varoņus, ka mēs, liekas, redzam aiz tiem stāvošos sabiedriskos likumus, kas veido viņu psihu, un nosaka viņu izturēšanos. Tipisko lezīmju zināma hiperbolizācija padara Gribojedova ģenija radītos tēlus par «tēlu simbolismu», kas uzņemusi sevi ļoti lielu sabiedrisko saturu un ieguvusi neizmērināmas vitalitātes spēku.

Runājot par tipizācijas mākslu, ko tik pilnīgi bija apguvis Gribojedovs, jāpatur prātā, ka viņa vispārinātie tēli nav itin nekā zaudējuši no savas psiholoģiskās konkrētības un individuālītātes. Tipiskās lezmes Gribojedovs ietvēris personāžu neatkarīgojamā individualitātē vai, kā viņš teica, «portretiskā» apveidā. Literārā varoņa «portretisms» Gribojedovam nozīmēja nevis reālu, dzīvē sastopamu personu sīkumainu kopēšanu (to viņš sauca par «karikatūru»), bet gan tieši tēla tipisku vispārināšanu, nekārtējot tā individualitātei izteiksmību.

Drosmīgi, novatoriski atrisinājis tipiskuma problēmu, Gribojedovs līdz ar to skaidri izteica savas mākslas valodā tā sabiedriskā un vēsturiskā konfliktā jēgu, ko viņš notēlojis komedijā «Gudra cilvēka nelaime». Pilnīgi skaidri, nepieļaujot nekādu aplamu spriedelēšanu, viņš pateicis ar savu darbu, kā vārdā, kādu ideju vārdā viņš ir atmaskojis famusovismu.

«Tipiskums ir galvenā sfera, — saka G. M. Maļenkovs, — kur realistiskajā mākslā izpaužas partejiskums. Tipiskuma problēma arvien ir politiska problēma.» Ar radošo domu līdzinājies sava laika galveno sociālo un ideoloģisko pretrunu būtībā, parādījis, ka Cackis pārstāvēja krievu sabiedrībā spēku, kas augst ar attīstās, devīgi apveltījis viņa raksturu ar varonības lezīmēm, Gribojedovs līdz ar to atrisināja politisko problēmu. Sajā apstākļā tad arī pirmām kārtām parādījās Gribojedova sabiedriski politiskā nostāja, šajā apstākļā tad arī vispārliecinošāk izpaužas viņa daiļrades idejiskais virziens.

LAIKS NEGAIDA!

Literatā piezīmes

E. VILKS

Nesen man agitpunktā gādījās noklausīties lekciju par mūsu valsts varoņu gājumu uz komunismu. Lektors runāja arī par lauksaimniecību. Viņš teica: «Tuvāko divu triju gadu laikā mums jāpanāk...»

— Jūs, biedri, maldāties, — vēlāk es viņam sacīu. — Jūsu pulkstenis liet nepareizs. Vairā mums nav divu triju gadu laika. Pusgads jau pagājis kopš septembra Plenuma.

Laiks liet apbrīnojami ātri. Liekas, ka tas bija vēl vakar, kad Nicā, kolchoza «Boļševiks» kantorī, runājām ar priekšsēdētāju b. Cēru par lielajiem lēmumiem, par kolchoza šodien un rīt dienu. Tā bija brīnšķīga atvasaras diena, dzidra, skanīga, saulaina.

— Es valrs «žogus» nelāpīšu, nē! — teica priekšsēdētājs. Viņš man rādīja «Cīņas» numuru ar Plenuma lēmumu. Tani daudzas vietas bija pasvītrotas ar zilu zīmuli. Izrādījās, ka agrāk bijis tā: kā tīkai rajonam liet grūti ar plānu izpildīt, tā tūlī palielina «Boļševikam» gan piegādes, gan lopu skaita plānu. Stīors kolchozs, gan izvilks! Tādā veidā «cēla uz augšu» atpalikušos kolchozus...

Nāk prātā apmulsušais rēķinvedis bankas durvis.

— Padomā! Iet tīkai: ne no šā, ne no tā 50 tūkstoši klāt!

Ir aizgājušas tās pirmās sajūsmas pilnās dienas. To vietā stājies nikns, neaizdoms darbs; lēmums ir jāizpilda. Un šodien, pavērojot noieto ceļu no septembra līdz februārim, jāsapka: varēja paveikt vairāk un labāk.

Ir jārunā vispirms par tiem cilvēkiem, kas strādā kolchozu fermās. Nevar samierināties, ka mūsu lopkopes, tūkstošiem sīvētū vēl strādā ļoti grūtos apstākļos. Nesen laikrakstos bija publicēti valdības lēmums par darba dienas režīmu valsts iestādēs, ko visi uzņēma ar dziļu gandarījumu. Noteiktā stundā cilvēks aizsēdž rakstāmgalda atvilktnes, aizver durvis no ārpuses un dodas uz mājām. Bet tai pašā laikā tūkstošiem lopkopju darba diena sākas četros no rīta un beidzas divpadsmitos naktī. Un tā visu gadu bez pārtraukuma — lai būtu svētku diena vai svētdiena.

Strādāt šādos apstākļos — tā ir varonība. Man stāstīja par Ausmu Solovjevu, jaunu meiteni, kas Gaujienas rajona kolchozā «Spars» sākusī strādāt par slaucēju un dažos mēnešos ievērojami kāpinājusi izslaukumu. Pulksten četros no rīta viņas vēljukturis jau spīd pie kūts durvīm. Kāpināt izslaukumu — tā ir liela lieta, bet es domāju par jauniešu vakariem, sarīkojumiem, pulciņu nodarbībām, lasītāju konferencēm, kur Ausma valrs nevarēs piedalīties. Liepājas rajona kolchozā «Zelta zvazne» katrs jums stāstīs par slaucējām komjauniešiem, par viņu darbu rakstīti laikrakstā. Bet ko stāsta pašas slaucējas?

— Pat uz Liepāju nevaram tikt. Ja kādreiz vajag aizbraukt, tad pašas meklējam aizvietošanu, pašas to algojam.

To pašu jums stāstīs visur. Cēsu rajona kolchoza «Sarkanais Oktobris» slavenā slaucēja Marija Pļavnece nevarēja tikt pat uz rajona komjaunatnes organizācijas konferenci, kur viņa bija ievēlēta par delegāti: cilvēks tikpat kā pīstēts pie kūts.

Sliktākais visā šai lietā ir tas, ka daudzi vadītāji šādu stāvokli uzskata par normālu un nepakustina ne pirksta, lai lopkopju darbu atvieglotu.

Tāds vadītājs ir arī Cēsu rajona kolchoza «Sarkanais Oktobris» partijas pirmorganizācijas sekretars b. Ribickis, pēc visa spriežot — uzpūgts cilvēks. Par visu vairāk viņš rūpējas, ka tīkai kāds neuznina par trūkumiem šā kolchoza lopkopībā.

— Es aizlēdzu runāt ar slaucējām vienām pašām, — mums teica Ribickis. — Lai! Iet līdz vai nu fermas pārzinis, vai zootehniķe — tad cita lieta. Man pašam iet nav laika.

Tomēr šim nolīegumam nepaklausījām, jo mūs interesēja ne tas, ko domā zootehniķe vai fermas pārzinis, bet gan pašas slaucējas. Bija jau iesākta saruna, kad pēkšņi — telefona zvans.

— Partorgs nupat paziņoja, ka viņš aizlēdž atbildēt uz jautājumiem un ar jums sarunāties, — smējās b. Ancāne, viena no mūsu republikas labākajām slaucējām.

Izrādījās, ka reiz, arī bez priekšniecības kārtbūtnes, ar slaucējām runājis kāds republikas valdības pārstāvis. Un slaucējas izstāstīja visu — arī to, kas slikti. No tā laika arī Ribicka aizlēgumi. Varētu pasmierties par šo notikumu, ja slaucēju darba apstākļi te

būtu kaut vai par matu labāki nekā visliktākajā kolchozā, bet tā nav. Te nekā nezina par tādu progresīvu pagēmienu kā slaucēju darba organizēšanu divās maiņās, lai gan tieši šis pagēmiens arī slaucējām nodrošina cilvēciskus darba apstākļus, pie kam slaucēju skaits nemaz nav jāpalielina.

Šādi tiek organizēts darbs visās mūsu republikas padomju saimniecībās.

— Ja mums kāds tagad liktu strādāt pa vecam, mēs to uzskatītu par traku, — stāstīja padomju saimniecības «Viļāni» slaucējas. Viņām tagad ir laiks gan mācībam, gan kulturalai atpūtai. Jā, un kāpēc gan tā nevarētu strādāt arī Ausma no kolchoza «Spars» un daudzas, daudzas citas viņas biedrenes?

Es neesmu dzirdējis nevienu iebildumu pret slaucēju darbu divās maiņās. Tādu nav. Tomēr es arī nezīnu mūsu republikā daudz tādu kolchozu, kur tas būtu organizēts. Kāpēc? Kāpēc tāda nepiedodama vienaldzība pret daudzu tūkstošu cilvēku sliktajiem darba apstākļiem? Varbūt tāpēc, ka organizēt slauksšanu divās maiņās nav paredzēts nevienā plānā un par to nekur nav jāatskaitās?

II

Salīdzinot pirmos pašgājējus kombainus ar tagadējiem, katrs būs ievērojis izmaiņas to konstrukcijā. Agrāk kombains vilka aiz sevis salmu sakrājeju. Tas bija ļoti neērts, it īpaši mazos laukos, tāpēc bieži vien strādāja vispār bez tā. Tagad rūpnīcas ražo kombainus kopā ar salmu sakrājejiem. Tas nav nekā jauns, tie ir visiem zināmi fakti.

Bet pirms gadiem trim kombains kopā ar salmu sakrājeju bija pavisam kas jauns. Kombainu šādā veidā pārkonstruēja Tērvetes MTS kombinieris b. Burgēlis.

Ko viņš par to saņēma?

Viņam pateica paldies.

Kā zināms, kombains bunkurā savāc graudus nešķirotus un netīrītus. Iecavas MTS kombinieris b. Auziņš pierīkoja kombainam graudu tīrītāju un šķiro-tāju.

Viņam par to pateica paldies.

Valmieras rajona Leņina vārdā nosauktā kolchoza elektrīķis b. Širāns konstruēja ar elektrību darbināmu graudu kodināšanas mucu, kur visi darba procesi mehanizēti.

Arī viņam pateica paldies un nosauca viņu par labu cilvēku.

Tagad ledomāsimies rūpnīcas strādnieku, kura racionalizācijas priekšlikums ieviests ražošanā. Iedomāsimies, ka par to rūpnīcas direktors viņam tikai pasaka paldies un pīdevām vēl nosauc par labu cilvēku. Par tādu domu vien jau jāsmējas! Racionalizators saņem premiju, sešus mēnešus viņš strādā pēc vecās izstrādes normas, kaut arī ar jauno darba pagēmienu ražīgumu būtu kāpinājis simtkārtīgi, viņš saņem konsultācijas, darbojas racionalizācijas biroji utt.

Bet kāpēc mēs uzskatām par normālu un pareizu, ja racionalizatoram lauksaimniecībā pasaka tikai paldies? Kāpēc mēs tik maz cīnāmies tos meklētāju cilvēkus, kas no darba brīvībā laika, cildenas vēlēšanās pamudināti, bieži vien bez kādiem palīgiem un konsultantiem spēruši soli uz priekšu darba ražīguma kāpināšanā lauksaimniecībā?

Un ir gadījumi, kad pat paldies nepasaka.

Valmieras MTS kombinieris b. Miežitis aprēķināja, ka kombaina jauda pilnīgi atļauj tam vēl piekabināt šķīvjus rugaines lobīšanai. Sim pasākumam būtu milzīga nozīme: vienlaikā tiek novākta raža un uzlobīta rugaine. Vēl jāpiezīmē, ka rugaines lobīšanu, šo svarīgo agrotehnisko pasākumu, mūsu republikā pagaidām gan veic vairāk tikai pa kabineti.

Un tā kombinieris sāka rīkoties. Attiecīgi sagatavoja kombainu, pārbūvēja šķīvjus. Aizbrauca uz kolchozu.

Pagājušajā rudenī mēs bijām šai kolchozā. Kombinieris, vienreiz apbraucis laukam apkārt, atstāja šķīvjus grāvmalā — tiem vajadzēja vēl šo to pārbūvēt, pielabot, kas prasītu tīkai kādas nieka divas trīs stundas. Bet vienam to izdarīt nebija pa spēkam un pašam arī nebija laika, jo kombains, gluži jauna un neiebraukta mašīna, ik pēc brīža niķojās.

Šķīvji tā arī palika grāvmalā. Kombinierim neviens nepalīdzēja, neviens

viņu neatbalstīja. Pasākums, kuram varēja būt vissavienības nozīme, apstāka, nēzag nepaguvīs izvērsties. Tagad es domāju par b. Grūbi, šis MTS direktoru, bijušo komjaunatnes CK darbinieku — kā viņš to pieļāva? Vai tad per racionalizatoru atbalstīšanu skaitīti ir tikai jārunā no sanāksmju tribīnes? Bet var b. Grūbi izprast arī: tādu lietu kā racionalizāciju neieskaita nekādos mīkstā aruma hektaros, viņam ar to tikai ķepšanās vien, vairāk nekā. Bet tomēr vajadzētu izstrādāt tādas pasākumus, lai visi lauku darbaļaudis būtu ieinteresēti izgudrot, radīt ko jaunu, pārveidot — un tai skaitā arī b. Grūbe.

III

Nevar vienaldzīgi runāt par Smiltēnes rajona kolchoza «Kalnājs» priekšsēdētāju Rūdolfu Neilānu. Viņš uzstādījis savdabīgu rekordu, 3 hektāru platībā iegūdams pa 10 kilogramiem miežu un 5 hektāru platībā pa 10 kilogramiem drāņīgu, pussapuvušu kviešu no katra hektāra. Par izstrādes dienām te kolchoznieki saņem krietni mazāk nekā iepriekšējā gadā. Un kāpēc te tās stāvoklis? — Slikti priekšsēdētājs, sliktā vadība. To dzirdēšiet arī vienā otrā citā kolchozā, kur saimniecība «neiet».

Visumā tagad stāvoklis ar priekšsēdētājiem ir uzlabojies, tomēr par apmierinošu to saukt nevar.

Tomēr — nekritizēsim tik daudz priekšsēdētājus. Tā jau nav, ka cilvēks nostājas kolchoznieku kopsapulces priekšā un saka: «Te nu es esmu, ievēliet nu mani par vadītāju». Tādā — vairāk ir jārunā par cilvēku izraudzīšanu šim atbildīgajam darbam.

Smiltēnes rajona kolchoza «Blāzma» kādreiz bija viens no sliktākajiem rajonā. Tad divus gadus to vadīja jauns agronomis Pāvils Gīpters. Kolchozs milzu soļiem gāja uz augšu. Tagad b. Gīpters aizgājis turpināt studijas. Par kolchoza priekšsēdētāju ievēlēja Jāni Lauzi. Nevienu nav šaubu, ka b. Lauzis ir īsts padomju cilvēks, bet tomēr — viņam tīkai 4 klašu izglītība. Es nezīnu, kā turpmāk attīstīsies kolchozs «Blāzma», bet domāju, ka mums tagad nav laika eksperimentēt — jā, un nav arī nekādu tiesību to darīt, jo katrā kolchozā taču strādā simtiem cilvēku, kas aļkst dzīvot atzvēln labāk, pārticīgāk.

Pēc tam, kad republikaniskajā presē bija parādījušies divi feletoni, no darba atbrīvotā Dobeles rajona Leņina vārdā nosauktā kolchoza priekšsēdētāju b. Grigorjevu Tagad viņš ir tai pašā rajonā kāda cita, ļoti atpalikuša kolchoza priekšsēdētājs. Viņš devis goda vārdu šo kolchozu izcelt pirmrindniekos. Mums nav nekāda pamata neticēt b. Grigorjeva goda vārdam, un tomēr atkal liekas: vai drīkstam tā eksperimentēt?

Bet nav arī viegli būt par kolchoza priekšsēdētāju! Kad un kāpēc sauc priekšsēdētāju uz rajona centru? Pa lielāku daļu — lai «mazgātu galvu». Bet no pastāvīgā «mazgāšanām» cilvēkam rūd iniciatīva, prieks strādāt. Par kādu bijušo rajona vadītāju stāsta: kad viņš pa vienu galu braucis kolchozā iekšā, kolchoza aktīvs murzi vien pa otru devies ārā. Nu ko, pēc tam zvans no rajona centra: ierasties pie manis!

Madonas rajonā ir gandrīz vai LB šķirnes lopī vien, tomēr te netiek un netiek galā ar lopkopības atpalicību. Tam ir dažādi iemesli, bet viens no tiem katrā ziņā slēpjas rajona vadītājos. Partijas rajona komitejas sekretārs b. Ezermalis droši vien atcerēsies, cik viņš Laudonas MTS traktorū brigāžu vadītāju apspriedē rupji nostrostoja agronomi Sniedzi, kā cilvēku klātbūtnē nostrostoja kāda kolchoza priekšsēdētāju, visu cīnītu sīvēti. Šai ziņā no b. Ezermaļa cenšas neatpalikt arī rajona izpilddomitejas priekšsēdētājs b. Mačs. Tomēr, kā to rāda rezultāti, ar šādām vadības metodēm panākts nav nekā.

Partijai ir zelta likums: mācīties no tautas. Tomēr nav parasts dzirdēt, ka dažs labs rajona vadītājs būtu uzaicinājis pie sevis, teiksim, piecus sešus kolchozu priekšsēdētājus un apspriedies ar viņiem par kārtējiem darbiem, par plāniem un perspektīvām.

Jā, kritizēt mēs kritizējam kolchozu priekšsēdētājus, bet neizmirsīsim, ka arī viņi ir cilvēki un pie tam cilvēki, kas stāv vienā no vissvarīgākajiem postiem!

Pirmizrādes Rīgas teatros

Dalles teātris iestudējis M. Saltiko va-Sčedrina dramatisko satīru «Enas». Attēla: Lilita Bērziņa (Sofija) un Arturs Dimīters (Klaverovs).

Jaunatnes teātris sagatavojis A. Brušteinas lugu «Mazā Dorita» (pēc C. Dikensa). Attēla: C. Mičņevičs (Flintničs), F. Valicka (Klenena) un V. Toporkova (Emi).

Jaunas filmas

„Stāsts par zaļajiem kvadrātiem“

Rīgas mākslas un hronikālo filmu studija dublējusi latviešu valodā populāri zinātnisko filmu «Stāsts par zaļajiem kvadrātiem».

Šī filma ir interesants stāsts par rušīnāmaugu sēšanu un stādīšanu kvadrātīgās, par šīs metodes rašanos un ieviešanu, par vesela kompleksa mašīnu radīšanu rušīnāmaugu lauku apstrādāšanai pēc šīs metodes.

Līdzās tam, kā stāda kvadrātīgās kartupeļus un citas rušīnāmaugu kultūras, filmā parādīts, kādus agrotehniskus un ekonomiskus ieguvumus dod šīs novatoriskās pagēmiens. Piemēram, Maskavas apgabala Ramenskajas rajona kolchoza «Uz priekšu — uz komunismu» pieredze rāda, ka pēc kvadrātīgā metodes apstādītu lauku kopšanā prasa ap 20 reizes mazāk darba nekā parastā kārtā apstādīt. Piemērojot kvadrātīgā metodi, Maskavas apgabalā kartupeļu audzēšanā vien

1953. gadā ietaupīts 2 miljoni darba dienu.

Izcili ir arī Dņeņepetrovskas apgabala Čkalova vārdā nosauktā kolchoza un citu kolchozu un padomju saimniecību sasniegumi.

Filma stāsta arī par dārzāju stādīšanu pēc kvadrāta pagēmiens. Izmantojot stādus, kas izaudzēti trūdzemes podiņos.

Kadri, kuros redzami padomju konstruktoru radītie kukurūzas, kāpostu un kartupeļu novākšanas kombaini, rāda, ka mūsu tehniskā zinātne jau sekmīgi atrisinājusi komplekso mehanizāciju šo kultūru lauku apstrādāšanā un nokopšanā.

Populāri zinātnisko filmu «Stāsts par zaļajiem kvadrātiem» ar lielu interesi noskatīsies ne vien kolhozieki un lauksaimniecības specialisti, bet arī pilsētu darbaļaudis.

Lasītāju vēstules

PIEVILTIE TALSINIEKI

Janvāra otrā pusē Talsos parādījās sludinājumi, ka 29. janvārī Talsu Kultūras namā viesosies Valsts koris. Liels bija talsinieku prieks pēc tik ilga pārtraukuma sagaidīt iecienītus māksliniekus. Bet rūgta bija vilšanās, kad pienāca koncerta diena.

Satiksmes autobuss, kas pienāk Talsos 14.08, atveda mazu grupiņu dziedātāju. Autobuss, kas pienāk Talsos 20.20, atveda otru grupiņu dziedātāju.

Koncertā, priekšskaram atveroties, klausītāju pilnā zālē jūtās vilusies, jo no 57 dziedātājiem (kurus varēja saskaitīt sludinājumā ievietotajā attēlā) uz skatuves bija ne vairāk kā 40 cilvēku. Koncerta otrā daļā palika tikai 39, jo pazuda kāds jauns tenors, kurš, kā to varēja samantīt ikviens klausītājs, nebija apguvis koncerta programmu. No vīru ansambļa 4 nodziedājamā dziesmām visas bija Talsos jau dzirdētas. Sliktāk nekā viduvēji tika nodziedāts Vebera «Mednieku koris». Sevišķi jūtams bija pilnskanības trūkums tenoros.

Kāpēc iznācis tā, ka koncerts neizsniedza Valsts korim nepieciešamo līmeni? Vai vainīgi koristi?

Aprunājoties ar koristiem, radās iespaids, ka vainojama Filharmonijas vadība. Vispirms, nav nodrošināts transports. Dziedātājiem jābrauc, kā pagādās: ar vilcienu, ar autobusiem, ar mazajiem «bāniņiem».

Itin nemaz nav domāts arī par kora dziedātāju atpūtu pēc koncerta. Piemēram, pēc Talsos notikušā koncerta, kurš beidzās plkst. 23.00, koristiem vajadzēja plkst. 2.20 naktī bez atpūtas braukt ar mazo «bāniņu» uz Dundagu.

Kādas kvalitātes gan varēja būt koncerts Dundagā? Mēs, padomju mākslas cienītāji, prasām no profesionalajiem māksliniekiem augstvērtīgu, padomju mākslas cienīgu izpildījumu. Tai pašā laikā mēs saprotam, ka izpildījuma kvalitāte atkarīga no apstākļiem, kādos māksliniekiem jāstrādā. Tāpēc šai gadījumā mūsu prasības adresētas pirmām kārtām Filharmonijas vadībai.

L. Freinberga,
Talsu kultūras nama koriste

Armeņu viesu koncerti

Mūsu koncertdzīvē daudz svaiguma ienesa Armēnijas PSR Valsts dziesmu un deju ansambļa viesošanās Rīgā, sniedzot AVN koncertzālē divus koncertus Armēnijas PSR Tautas mākslinieka, Staļina premijas laureāta Tatula Altunjana vadībā.

Ansambļa sastāvā ietilpst jaukts koris, deju grupa un tautas instrumentu orķestris. Koncertu programā dominēja armēņu tautas dziesmas, deju dziesmas un dejas, bet bija arī atsevišķas gruziņu, azerbaidžāņu, krievu tautas dziesmas un dejas, kā arī mūsdienu komponistu darbi.

Augsta bija jauktā kora priekšnesuma kultūra. Koris dzied samtaini, bez asumiem. Vislabāk izskan pakāpeniskie noklusinājumi un piano vietas. Ipatnējs žanrs bija deju dziesmas, kurās dziedājums organiski sajaukts ar deju. Sevišķi valdzināja Lusji Košjanas un sieviešu deju grupas izpildītās liriskā «Kainietes dziesma» un «Atnāc, mīļais». Muzikā vienlaicīgi skanot div- un trisdalīgie rītni, pūstošās dejojāju kustības, iiegās melodijas radīja savdabīgu gleznu laipaidu.

Dažādību programā ienesa sižetiskās dziesmas. Dzīvu atsaucību guva armēņu tautas dziesma «Sarkanā kurpīte» un «Pie avota» A. Kamaljanas un V. Mamikonjana izpildījumā (pavadot dziedāšanu ar attiecīgu scenisku darbību). Programu noslēdza armēņu tautas dziesma par hidroelektrostācijas celtniecību.

Kolektīvam daudz jaunrades nodomu. Pasreiz ansamblis iestudē jaunu programmu, kas veltīta mūsdienu Armēnijas dzīvei.

G. Dovgjallo

J. Ozoliņa dziesmu koncerts

Pagājušo svētdien Konservatorijas zālē notika pazīstamā latviešu padomju dziesmu komponista, LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka Jāņa Ozoliņa darbiem veltīts Valsts kora koncerts. Līdztekus agrāk uzrakstītajām, tautā plašu popularitāti ieguvušajām dziesmām koncertā pirmoreiz dzirdējām virkni jaunu darbu, kuru vidū vissiltāko atsaucību guva melodiskā «Sūpiņa dziesma».

J. Ozoliņa solo dziesmas un duetis koncertā dziedāja Valsts kora solisti A. Valdena un J. Pokempeners. Iejuīgi, dziļi atklādams dziesmu saturu, kori diriģēja atskarojamo darbu autors. Koristi bija koncentrējuši visu savu radošo degsmi un uzmanību, lai koncerts iespējami pilnīgi parādītu J. Ozoliņa dziesmu mākslinieciskās vērtības.

R. Paegle

ŠONEDĒL

Sodien Universitātes aulā LPSR Tautas mākslinieka Emīļa Melngaila dzimšanas dienai veltīts jubilejas koncerts. Sākums plkst. 15.

o Dalles teātri M. Saltikova-Sčedrina dramatisks satīrs «Enas» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

o Jaunatnes teātri A. Brušteinas lugas «Mazā Dorita» (pēc C. Dikensa romāna) pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

15. februārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

16. februārī Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās LPSR Radio orķestris. Diriģents E. Tons. Solists starptautiskā vijolnieku konkursa laureāts L. Kogans. Sākums plkst. 20.

18. februārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā mākslas vēsturnieku un kritiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

19. februārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

20. februārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā rakstnieka Indriķa Lēmana 50. dzimšanas dienai veltīts vakars. Referents Jānis Grants. Ieeja pret ielūgumiem. Sākums plkst. 18.

Sporta nodarbības jāveicina

Pēc dažām dienām Rīgā sāksies Vissavienības meistarsacīkstes volejbolā. LVU un «Daugavas» vingrotavā sacentīsies mūsu zemes labākie volejbolisti, un starp viņiem arī tie, kas vairākiem laikiem izcīnījuši Eiropas un pasaules čempiona nosaukumu. Jau tagad tūkstošiem rīdzinieku tikai vienas rūpes: kā iegādāties ieejas biļetes uz šīm sacīkstēm?

Volejbola entuziasti labi zina, ka šodienas sporta meistari ir tādi paši strādnieki, studenti, kalpotāji, kā viņi un savas sporta gaitas sākuši savas darba vietas fizikulturā kolektīvā. Lūk, par šāda fizikulturā kolektīva volejbola sekcijas priekšiem un bēdām gribas pastāstīt šajā rakstā.

Fizikultura mūsu Konservatorijā alā bijusi pabērna lomā. To pasniedz tikai pirmajos divos kursos, pie kam vokālisti neizkādē neparedzētajās nodarbībās. It kā dziedātājiem nederētu norūdit ķermeni, attīstīt plaušas... Toties tiem studentiem, kas jau vidusskolā bija regulāri nodarbojušies ar sportu, patik vingrot, sacentties volejbolā un basketbolā. Viņi nodibināja fizikulturā kolektīvu, sadalījās sekcijās un sāka trenēties. Tas nu dažiem Konservatorijas pedagogiem nemaz nebija pa prātam. Savu «veto» pastieidzās deklarēt izpildītāju fakultātes dekāns Ed. Miķelsons, vokālās nodaļas katedras vadītājs A. Viļmanis un klavieru nodaļas vadītājs V. Zosts. Iznāc tā: lai ar volejbolu nopemas diriģenti, kuriem šā vai tā rokas jāplāta, lai vingro muzikas vēsturnieki, bet mūsējie var taču saaukstēties, aizsmakt, izmežģīt pirkstu. Fizikulturieši nesagēma atbalstu arī no mācību daļas vadītāja Klementa Medņa, kas Konservatorijas darbinieku atklātā partijas sapulcē kvalificēja fizisko kultūru kā nesvarīgu priekšmetu.

Līdz pat 1950. gada beigām Konservatorijas sporta kolektīvs nīkuļoja.

Tai laikā pirmajā kursā iestājās jaunieši, kas jau agrāk bija kopā spēlējuši Cēsu Skolotāju institūtā un Rīgas Muzikas vidusskolas volejbola izlases komandās. Lai arī Konservatorijā popularizētu šo aizraujošo spēli, viņi organizēja turnīru starp fakultātem, sadalīja izlases vienības, kas sacentās draudzības spēlēs ar Rīgas mācību iestāžu volejbolistiem. Un, kad no Leningradas pienāca ielūgums piedalīties Mākslas augstskolu Vissavienības volejbola meistarsacīkstēs, tas sastapa rī-

dziniekus, kā saka, pilnā kaujas gatavībā.

Panākumi neizpalika. Vīriešu komanda gan zaudēja Mākslas akadēmijai un finalā neiekļuva, toties diriģentu nodaļas studenti Smalce, Blūmentāle, Kirhenšteine, Aise, Putniņa un Baumanes Leningradā izcīnīja pirmo vietu un ceļojošo kausu. Taču Konservatorijas volejbolistes sagaidīja nepatīkams pārsteigums. Izrādījās, ka uzvarētājam nevar pasniegt individuālās balvas, jo rīdzinieces, atšķirībā no pārējām meistarsacīkšu dalībniecēm, ir nevis mākslas darbinieku sporta biedrības «Iskra», bet «Daugavas» biedres.

Sajā pašā sakarībā Konservatorijas volejbolistiem radās arī citas grūtības. Nevienas organizācijas budžetā — nedz «Daugavas», LPSR Kultūras ministrijas — nav paredzēti naudas līdzekļi treniņtērpu un cita inventāra iegādei, starpzonu spēļu dalībnieku nometināšanai Rīgā un rīdzinieku braucienam uz Leningradu. Tā, piemēram, šogad, kaut gan Konservatorijas direktors J. Ozoliņš bija atļāvis kārtot pārbaudījumus pēc atgriešanās, volejbolisti vēl četras stundas pirms vilciena atiešanas nezināja, vai varēs piedalīties finālspēlēs.

Konservatorijas studenti tikmēr nesalika rokas klēpi, bet turpināja cītīgi trenēties. Sieviešu vienība trīs gadus pēc kārtas izcīnījusi Vissavienības čempiona nosaukumu, vīrieši, kurus tagad trenē PSRS sporta meistars A. Pētersons, šogad ierindojušies otrā vietā, teātra mākslas fakultātes studente Mudīte Sneidere uzvarējusi mākslas vingrošanā.

Par to, ka sporta nodarbības netraucē mācības, liecina kaut vai ieskautes grāmatīņas. Nevienam no volejbola vienību sešpadsmit spēlētājiem nav trijnieku, divi — Edvins Dreiblatis un Astrida Smalce — ir teicamnieki. Nepamātotas ir arī pasniedzēju bažas, ka študzinieki un pianisti volejbola spēlē var ievainot rokas. Izrādījās, ka šā gada uzvarētāju — Leningradas Rīmska-Korsakova vārdā nosauktās Valsts konservatorijas vienībā spēlēja četras planistes, kuru profesors uzskata, ka šīs nodarbības nostiprina pirkstus.

Jācer, ka Valsts konservatorijas vadība turpmāk enerģiski veicinās studentu fizikulturā nodarbības, ka LPSR Kultūras ministrija beidzot nokārtos sāpējušo finansu jautājumu. Tad Konservatorijas sportistu sekmes būs vēl labākas.

E. Briedis

Kinožurnāla „Padomju Latvija” 6. numurs

Kinožurnāla «Padomju Latvija» jaunākā numura ievada kadri stāsta par gatavošanos PSRS Augstākās Padomes vēlēšanām. LPSR Valsts operas un baleta teātri pirmsvēlēšanu apspriedē sapulcējušies Staļina vēlēšanu apgabala Nr. 667 darbaļaužu pārstāvji, kas vienprātīgi atbalsta biedru G. Maļenkova, V. Molotova, N. Čruščova un J. Kainberziņa izvirzīšanu par deputātu kandidātiem Savienības Padomei.

Jaungulbenes lauksaimniecības mehanizācijas skola sagatavo kombinierus. Kinožurnālā redzamas kombinieru teoretiskās un praktiskās apmācības.

Kinooperatori filmējuši darba ainas Rīgas skaņu plašu rūpnīcā. Rūjienas rajona kolchoza «Sarkanā zvaigzne» kažokzvēru fermā, apavu fabrikā «Pionieris». Kinožurnāls iepazīstina arī ar bērnu ietlotās mākslas republikānisko izstādi.

